

עיר וקדיש מזו שמיא נחית

ט"ל תשבת מפי זרעו

ספר

מזכה רבים כהלכתה

בזוהר דא יפקון מן גלותא ברחמי

והמשכילים יזהרו כלזוהר הרקיע

חוברת מספר 55

תמוז תשע"ד - עיה"ק בית שמש תובכ"א

ספר מזכה הרבים כהלכתה

חלק א

והוא מדריך ומורה דרך למזכי הרבים להרבות כבוד שמים

תוכן הספר ומהותו:

- ♦ גודל החובה על כל אחד ואחד מישראל לזכות הרבים ולהאב את השי"ת על הבריות כדרכי אבה"ק זי"ע.
- ♦ חובת האדם להקדיש מזמנו למען זיכוי הרבים, גודל תשלום התמורה בזמן על זה, ושאר זכויות.
- ♦ מעלת מזכה הרבים על ידי חיבור ספרים בהדרכת העם בתורה ובהלכה.
- ♦ המעלות הנשגבות שזוכים על ידי השפעה על הזולת בהשבת לב בנים לאביהם שבשמים.
- ♦ השכר הגדול שזוכים על ידי כך בזה, וביותר בבא.
- ♦ המדריגות הגדולות והנפלאות שמגיע אליהם המזכה הרבים כהלכה.
- ♦ דרכי פרנסי ומנהיגי הציבור בהנהגת הציבור איך יהיו, שכרם ועונשם.
- ♦ ליקוט גדול ונפלא מאוד מש"ס בבלי וירושלמי, תו"כ, ספרי ספרא, מדרשים, ליקוט זוה"ק, ראשונים ואחרונים, רמב"ם, שו"ע ופוסקים, וספרי שו"ת, מפרשי התורה, ספרי יראים ומוסר חסידות ועוד.

הספר הזה יצא לאור לראשונה בתוך ספר שכר ועונש (כרך ג' וד') בכ-255000 עותקים, וכבושם הזה עדיין לא נראה, מאיר עינים, ומעט מן האור ידחה הרבה מן החושך אשר יכסה ארץ, ובעזרה"ת יעורר את לבות בני ישראל מתרדמתם, ויביא תועלת רבה לעם ישראל, יען כי רבתה בה ההזנחה, ובוודאי שהמעייין בספר לבו יתעורר להתחזק ולהתאמץ ביתר שאת וביתר עז, לעורר את הזולת לתשובה, ולבבו יבין ושב ורפא לו, ויפעל בכל כוחו ואונו לזכות את הרבים. ושוב יצא לאור מחדש פעם נוספת ב-ט"ו בשבט תשע"א,

ועתה יוצא לאור מחדש - חודש כסליו תשע"ב בית שמש תובב"א

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gros
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

מצוה גדולה לזנות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי
בבתי בנסיוות, בבתי מדרשות, בשמחות, לכל החברים וידידים,
ולכל אחד ואחד מישראל, לקרב הגאולה שלימה בב"א
וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים
ולכל ההבטחות הרשב"י זיע"א

מכתבי הסכמה

מגדולי ישראל כבר באו בדפוס בשאר הספרים
שהוצאנו לאור - וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן.

"מפעל הזוהר העולמי"

רחוב נחל לכיש 24/8

רמת בית שמש ארץ ישראל

טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

hazohar.com@gmail.com

עימוד ועיצוב ספרים מקצועי

'מקראי אור'

0527615936

תוכן הענינים

פרק א

ז

- ❖ אברהם אבינו ע"ה נקרא "אוהבו", מפני שמיעט בהשלמת נפשו כדי שיוכל להרבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו. ז
- ❖ אין זה רצון השם יתברך שהאדם ישלים רק את נפשו, ואת אנשי דורו ישאיר אחריו תרבות אנשים חטאים ומכעיסי ה'. ז
- ❖ המעלה הנכונה שיבור לו האדם הוא להשפיע ולהטיב לזולתו תמיד למרות שעל ידי כן ממעט בהשלמת נפשו. ח
- ❖ חפץ הבריאה לא תושלם - אם ישלים האדם את נפשו לבדו, ולא ישלים את נפש זולתו. ח
- ❖ חפץ הבריאה מחייב לקנות מדת הבדידות על ידי מידת ההתחברות בחברת בני אדם בסבר פנים יפות שכולם יאהבוהו ויקלסוהו ועל ידי זה ועל ידי זה יוכל ליקח נפשות בחכמתו להטיב דרכם להשיבם אל ה'. ט
- ❖ מי שאוחז במידה זו מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עז. ט
- ❖ גם לאלו שכבר השלימו נפשם מזכם ה' באריכות ימים לטובת זרעיהם וצאצאיהם ותלמידיהם כדי שיהנו מאורם וישלימו גם הם נפשם. י
- ❖ הגם שעל ידי זה שאין פנאי להתבודד מחמת הטרדות התמידיות בלימוד התלמידים ולהיותו מעורב בין הבריאות להכניסם תחת כנפי השכינה ומעכבו להגיע למעלת הנבואה, השם יתברך משלם שכרו שלא יסתיר ממנו דבר. י
- ❖ חסרון הזמן שנתהווה על ידי שעוסק בהשלמת נפש הזולת ומעכבו מהשלמת נפשו השם יתברך נותן לו סיפוק שבזמן מועט ישיג השגות רבות ונשגבות יותר מכדי יכולת שכלו. יא
- ❖ מפני שאברהם אבינו עליו השלום זכה את הרבים, בחר ה' בזרעו אחריו ושהאומה הישראלית תצא דוקא ממנו. יא
- ❖ בגלל שהקב"ה רצה שאברהם אבינו ע"ה יתקן הנשמות כמ"ש "והנפש אשר עשו בחרן" לכן לא נתן הקב"ה פרי בטנו עד שתקן את כל הנשמות שהיה צריך לתקן. יב
- ❖ פעמים רבות האבות ניצולים וחיים רק בזכות התולדות שעתידין לצאת מהם. יב
- ❖ נח זכה לתואר 'צדיק' רק מאז שהיה נוהג כאברהם אבינו ע"ה להוכיח את בני דורו שישובו בתשובה. יג
- ❖ מן השמים מראים לאדם את מה שצריך לתקן, על ידי שמגלגלין עליו סבל אעפ"י שלא מגיע לו, רק כדי שירגיש בסבלו של הזולת, וידע מה עליו לעשות כדי לתקן. יג

פרק ב

יד

- ❖ גודל מעלת שכר המזכה את הרבים מש"ס, מדרשים, זוהר הקדוש, ספרי מוסר ועוד, ובכלל זה מי שמדפיס ספרים להזהיר את הרבים, או שנותן כסף להדפיס. יד
- ❖ כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו. טז
- ❖ וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. טז
- ❖ משה זָכָה וְזָכָה את הרבים, זכות הרבים תלויה בו. יז
- ❖ ירבעם חטא והחטיא את הרבים, חטא הרבים תלוי בו. יז

- ❖ גודל שכרו של המלמד תורה לאחרים ומזכה את הרבים..... יז
- ❖ המזכה את הרבים לא יבא לא לידי חטא ולא לידי הרהור..... יז
- ❖ כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה..... יז
- ❖ כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה כאילו יצרו ורקמו והביאו לעולם..... יח
- ❖ כאלו הוא בראו..... יח
- ❖ הרוצה לחיות..... יח
- ❖ כעוסק בתורה..... יח
- ❖ המניח צרכי ציבור כאילו לוקח שוחד..... יח
- ❖ כל טורח הציבור עליו..... יח
- ❖ סוף שהוא נופל..... יח
- ❖ שבחן של צדיקים..... יט
- ❖ הקב"ה ממלא החסרון להעוסק בצרכי ציבור..... יט
- ❖ גורם הזכות על ישראל..... יט
- ❖ העוסק בצרכי ציבור שכרו הרבה מאוד..... יט
- ❖ חבר אני לכל אשר יראוך..... נ
- ❖ אין שיעור וערך לגודל שכר האדם המזכה נפשות ומקרנן לתורה..... נ
- ❖ מי שמזכה את הרבים לחזור בתשובה בתוכחתו..... נא
- ❖ בא וראה כמה גדול שכרו של אדם הפועל לחזרה בתשובה..... נב
- ❖ מה מכריזין על האדם המזכה את הרבים בשמים..... נב
- ❖ המזכה את הרבים הוא היחסן הכי הגדול בשמים..... נב
- ❖ זיכוי הרבים - שכרה והיפוכה בלשונות חז"ל..... נג
- ❖ גם אם מזכה רק יחיד..... נג

פרק ג..... כד

- ❖ רק לפעול לבד למען הכלל כבר משתלם..... כו
- ❖ אתה אחראי על כל אחד ואחד מישראל שפנה עורף לה' לתורתו הקדושה ולעמו..... כז
- ❖ שכר המוכיח הוא כל כך רב שגם אם תשעים ותשע אחוז לא יקבלו דבריו ורק אחוז אחד יקבלו כדאי להחזיק בתוכחתו..... כז
- ❖ שכר המוכיח הוא כל כך גדול שגם אם יתקשה שלא יקבלו דבריו לא יתייאש ולא יתרפה מלהוכיחו..... כח
- ❖ הסגולה הכי הגדולה לאריכות ימיו של אדם הוא ההתעסקות בזיכוי הרבים..... כט
- ❖ מעלת העוסקים בצרכי צבור הגם שלא הועילו ביגיעתם כלום, לא ביטלו זמנם לריק רק ממלאים להם שכרם מן השמים, כאילו עסקו..... כט
- ❖ מי שמזכה את הרבים השם יתברך שומר עליו ועל זרעו בהשגחה מיוחדת שיהיו לברכה בתורה ויראת שמים, וזהו פשט הכתוב כל היום..... ל

פרק ד..... ל

- ❖ איך שצדיקי הדורות מסרו נפשם וביטלו מתורתם ועבודתם הק' בכדי להציל ולזכות.....

- הרבים שלא יסטו מדרך התורה, ואילמלא עשו כן היו היו מיליוני יהודים מתפתים לסור מדרך התורה ולרדת לבאר שחת..... **ל**
- הנסיון הכי הגדול שמנסה הקדוש ברוך הוא לרב וצדיק היושב באהלה של תורה הוא שמזמין לו הקדוש ברוך הוא הזדמנות להציל את הכלל מרדת שחת ואינו רוצה בטענתו שאינו יכול לבטל מתורתו ועבודתו..... **לא**
- רבי הלל מקאלאמייע ויתר לעבור על כל הש"ס כמה פעמים ועל כתיבת חידושים על הש"ס מפני שהיה טרוד להציל את כלל ישראל מרדת שחת..... **לב**
- רבי הלל צוקללה"ה הציל את כלל ישראל בדורו שלא ילכדו ברשת הנעאלאגען..... **לג**

פרק ה..... **לג**

- גודל השכר של המורה דרך למזכי הרבים..... **לד**
- גודל המצוה לזכות את הרבים על ידי ספרים..... **לה**
- המזכה את הרבים בתוכחה להחזירם בתשובה - הגאולה תלויה בו..... **לו**
- הטובות הגדולות הבאים על המזכים את הרבים בדברי תוכחה..... **לז**
- המזכה את הרבים בדברי תוכחה צריך לעמול אפילו מאה פעמים להטות את הטועים אל הדרך הישרה, דרך ה'..... **לז**
- כל המרבה כבוד שמים וממעט על ידי כן בכבודו, כבודו מתרבה..... **לח**
- הגר"א מבאר, שמי שעוסק בזיכוי הרבים בתוכחה נוטל את כל המצוות של המוכח עד סוף כל הדורות לחלקו..... **לט**
- זיכוי הרבים היא הוכחה לעבודת השם יתברך באמת..... **לט**
- כשאדם אוהב את מלכו משתוקק גם לאהבהו על כל בני מדינתו..... **לט**
- על ידי זה שהוא מזכה הרבים יוצא ידי חובת הערבות..... **מ**
- מי שאינו מזכה את הרבים אין חייו חשובים חיים..... **מ**
- כשאדם רוצה לצאת ידי חובתו בעבודת השם יתברך - הוא רק על ידי זיכוי הרבים..... **מ**
- זוכה לקיים מצות "ואהבת את ה' אלוקיך" על ידי זה שדורש דברי כיבושין ומחדיר אהבת ה' בבריות..... **מ**
- כל מה שמתקן יותר נפשות זוכה בזכויות רבות יותר..... **מא**
- כל הזכויות שמזכים את הרבים נזקפין ונלווים למזכה הרבים..... **מא**
- אלקנה זכה לבן כשמואל מפני שזיכה את הרבים..... **מא**

פרק ו..... **מב**

- עסקני ציבור, פרנסי הדור, אופן הנהגתם עם הציבור, מי הם הראויים להמנות פרנס על הציבור, גדולתם, מעלתם, שכרן, עונשן, סיועם, על על פי דברי חז"ל "וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם. וצדקתם עומדת לעד"..... **מב**
- כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים הוא ככל פושעי ישראל בגופן שיורד לגיהנום לדורי דורות..... **מב**
- כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ת"ח..... **מב**
- פרנס המתגאה על הציבור בחינם הקדוש ברוך הוא בוכה עליו בכל יום..... **מג**

- ❖ פרנס המתגאה על הציבור בחינם אין הדעת סובלתו..... **מג**
- ❖ אזהרה לדיין שיסבול את הציבור כאומן הסובל את היונק..... **מג**
- ❖ ההנהגה הרבנית לא ניתנה כדי לשרור על הציבור, רק לעמוד ולשרתם..... **מג**
- ❖ המנהיגות על הציבור צריך לקבלה גם בתנאי שיקללו ויבזו אותו בגללה..... **מג**
- ❖ שזכות אבותם מסייעתם - הסייעתא של העוסקים בצרכי ציבור להוציא לפועל מעשיהם היא מצד זכות אבות..... **מד**
- ❖ משה רבינו עליו השלום נענה מכח זכות אבות..... **מד**
- ❖ להמנות פרנס על הציבור צריך להיות גם בר אבהן שזכות אבותיו יסייעו..... **מד**
- ❖ מי שפסקו גדולה מן השמים ומגיס דעתו הקב"ה משפילו..... **מד**
- ❖ אין לפרנס להתגאות על הציבור..... **מה**
- ❖ עצם המינוי להיות פרנס ועוסק בצרכי ציבור סגולה לעשירות..... **מה**
- ❖ כל פרנס שמנהיג את הציבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא..... **מה**
- ❖ כל מי שנתמנה פרנס על הציבור ונמצא נאמן תפילתו מתקבלת..... **מה**
- ❖ כל המתמנה פרנס על הציבור נמנה יחד עם כל הגדולים - פרנסי הדור..... **מה**
- ❖ ר' חגי כשהיה ממנה פרנס היה נותן לו ספר תורה בזרועו..... **מו**
- ❖ הראשים ובעלי השררה חובתם להשתדל אצל המלכות עבור העם..... **מו**
- ❖ אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו עוונותיו..... **מו**
- ❖ זכות אבות קיימת לדורות ולדורי דורות..... **מו**
- ❖ כמה גדול שכר הדיינים הטרודים עם הציבור..... **מו**
- ❖ כמה גדולה היא מעלת העוסק בצרכי ציבור..... **מז**
- ❖ העוסקים בצרכי ציבור ומבטלים מתורתם כדי להעמיד הדת על תילה מקבלים שכר כאילו היו יושבים ועוסקים בתורה..... **מז**
- ❖ הכופה את חבריו לעשות מצוה הוא כמו שהוא בעצמו עשה המצוה..... **מז**
- ❖ הנטפל לעושי מצוה הוא כהעושה מצוה..... **מז**

פרק ז..... **מז**

- ❖ שיעשו עבודתם לשם שמים ולא לשם שררה וכבוד..... **מז**
- ❖ שיהיו עוסקים לשם שמים ולא להתייהר..... **מה**
- ❖ שלא ימנע האדם עצמו מלהיות עוסק בצרכי ציבור..... **מה**
- ❖ כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה..... **מט**
- ❖ עונש של פרנס - עושר שבידו לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ומעכב בגלל גאותו..... **נ**

פרק ח..... **נ**

- ❖ ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם..... **נ**
- ❖ ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם..... **נ**
- ❖ מי שיש בידו למחות ולא מיחה..... **נג**

מזכה הרבים בהלכתה

❖ פרק א ❖

אברהם אע"ה נקרא "אוהבו", מפני שמיעט בהשלמת נפשו כדי שיוכל להרבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו

א. יתברך ה' היוצר וישתבח הבורא, אשר בחר באומה נבחרה, אוהב מצותיו ושומרי תורתו, יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגולתו, בני ישראל עם קרובו, זרע אברהם אוהבו, כדכתיב (ישעי' מ"א) "ועתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי", ולמה זה חיבה יתירה נודעת לאברהם אברהם אבינו עליו השלום משאר אבות העולם שקרא אותו המקום בשם אוהבו.

אין זה רצון השם יתברך שהאדם ישלים רק את נפשו, ואת אנשי דורו ישאיר אחריו תרבות אנשים חסאים ומכעיסי ה'

ב. בירור ענין זה נודע לנו ממאמר השם יתברך (בראשית יח): "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'" וגו' ["ידעתיו" פירש רש"י, לשון חבה]. הורה בזה, כי נפלאות אהבת ה' לאברהם אברהם אבינו עליו השלום על שלימד דעת את העם וקירבם לעבודתו, והיא שעמדה לו יותר מכל מעשה הטוב וזכות הנפש אשר היה לו לעצמו, כי באמת גם לפניו היה היו יחידי סגולה אשר ידעו את ה' ודעת דרכיו יחפצו ובאהבתו ישגו תמיד. מי לנו גדול מחנוך אשר מעוצם תשוקתו ודביקתו בה', נתפרדה החבילה חברת ארבע היסודות, חדל מהיות אדם ונתעלה להיות כאחד מצבא מרום במרום העומדים את פני המלך לשרתו ["ואיננו כי לקח אותו אלקים"], ולא מצינו באברהם אע"ה שנזדכך עפרוריותו כל כך - אך לא מצד פחיתות וחסרון נפשו לא הגיע אל המעלה הזו, לא, כי אם אברהם אבינו עליו השלום היה עושה כאשר עשה חנוך להתבודד עצמו מחברת בני אדם התעלה גם הוא להיות ממלאכי א-ל, ואשר לא עשה

❖ הערות ❖

א. נעתק מהקדמת שו"ע חת"ס י"ד חלק ב' בקונטרס "פתוחי חותם" שכתב הגה"ק רבי שמעון סופר אבדק"ק קראקא בנו של רשכבה"ג בעל החת"ס זיעוכ"א. החתם סופר ז"ע מבאר באריכות גודל מעלת המזכה את הרבים להחזיר הרבים בתשובה לילך בדרכו של אברהם אבינו עליו השלום, ובדורינו זה כל אחד יכול בניקל לזכות ולזכות את

הרבים להדפיס ולהפיץ את ספרי ש"ך ועונש בכל בית ישראל, כי הרבה פעמים חיו של אדם תלויים אם הוא מזכה את הרבים או לאו, ועל ידי שמזכה את הרבים יזכה לבנים צדיקים ואריכות ימים ושנים טובים בבריות גופא ונהורא מעליא עוד ינוב בשיבה דשן ורענן עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

כן, הוא כי התבונן בחכמתו כי לא באלה חפץ ה' שישלים האדם את נפשו לבד, ואת אנשי דורו ישאיר אחריו תרבות אנשים ומכעיסי ה', כמקרה אשר קרה לדורו של חנוך ודור המבול.

המעלה הנכונה שיבור לו האדם הוא להשפיע ולהטיב לזולתו תמיד למרות שעל ידי כך ממעט בהשלמת נפשו, רק להגיע לתכלית השלימות הוא להיות מן המשפיעים לזולתו

ג. הנסיון הזה לימד אותו, כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו, למען הרבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו, כי מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה, הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים, ואם כה יעשו יחידי סגולה בכל דור ודור, ימצא אחד מני אלף קדש לה' ורוב העולם מקולקל, הארץ תשם מרעת יושביה וחפץ הבריאה תשארה מעל. ודבר זה תתחייב צורת האדם נשמת ש-די אשר בקרבו, היא חלק אלקי ממעל וטרם ירדה מן השמים לשכון בבתי חומר נגלו אליה מצפוני ה' ועיניה משוטטות בכל, ובבואה אל גוף האדם נסתמו עיניה מעפרוריות חומרו, עיר פרא אדם יולד, ומה לה לצרה הזאת לעזוב את בית אביה ותרד פלאים להסתפח ברגבי עפר מן האדמה, ומסתכנת בחברת הגוף ימים רבים עד כי ילטוש האדם את חומרו, ומי יודע אם לעת כזאת תגיע למלכות, אם תשוב לקדמותה? אם לא כי חבלים האלו יפלו לה בנעימים, וטוב לה לצמצם אורה ולמעט זיוה ימים רבים, למען תגיע אל תכלית השלימות להתדמות הצורה ליוצרה להיות מן המשפיעים לזולתה ולהאציל מאורה אל רוח השכל הסמוך לה אשר למעלה הזו לא תוכל להגיע בשמים ממעל כי אין לה שם בת זוג המקבלת השפעתה, ואיננה שם כי אם בבחינת מקבלת ומעליותא היא לה להיות בבחינת משפיע. - ויען כי לא נשלם חפץ הנפש כי אם בצירוף כלי מעשה הגוף שיהי' תנועתם כתנועתה ויתפעלו כרצונה, מעלה הנכונה שיבור לו האדם להשפיע ולהטיב לזולתה תמיד כמעשה הנפש.

חפץ הבריאה לא תושלם אם ישלים האדם את נפשו לבדו ולא ישלים את נפש זולתו

ד. ועל זה הזהירנו השם יתברך: "ולמדתם את בניכם", "ואת בניהם ילמדון", וכדומה מצות התוכחה: "הוכח תוכיח את עמיתך", כל אלו המצוות מורים לנו כי לא תושלם חפץ הבריאה אם ישלים האדם את נפשו לבדו ולא ישלים את נפש זולתו.

והזהירו באבות: והעמידו תלמידים הרבה, גם אהרן נתפאר במידה זו: אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ויען כי הכהנים המה הנגשים להורות עם ה' כדכתיב: "יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל", לכן בא עליהם הציווי והאזהרה לאחוז במידת התחברות מרומז בקראי. "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן" וגו', הכוונה על דרך שכתב הרמב"ם ז"ל: ולא ירבה בארוחת עמי הארץ וישיבתם ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין: והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם עד שימצא הכל

❖ הערות ❖

- ב. ועיין לקמן מה שהבאנו מהחפץ חיים זצ"ל ג. ויקרא ז'.
ד. סוף פרק ה' מהלכות יסודי התורה. ביאור הכתוב בזה.

מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים למעשיו, הרי זה קידש את ה', ועליו הכתוב אומר "עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר", עכ"ל.

חפץ הבריאה מחייב לקנות מדת הבדידות על ידי מידת ההתחברות בחברת בני אדם בסבר פנים יפות שכולם יאהבוהו ויקלסוהו ועל ידי זה יוכל ליקח נפשות בחכמתו להטיב דרכם להשיבם אל ה'

ה. רצונו כי מדת הבדידות באמת תועלת גדול לזיכוך הנפש ומידה זו היא עצמיית להחכם השלם, אך חפץ הבריאה תתחייב להתלבש מידה זו ולכסותה במדת ההתחברות בחברת בני אדם בסבר פנים יפות, שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו, כי על ידי זה יוכל ליקח נפשות בחכמתו להטיב דרכם ולהשיבם אל ה': וזהו אמרו "ולבש הכהן מדו בד", הכוונה כי מדתו מצד עצמו שהיא בד להיות בדוד, אותו המידה יתלבש באופן שמבחוץ לא יתרחק ולא ישתומם, אך יהיה דעתו מעורב בין הבריות, להתחבר חברות ולכנס הבדודים, וזהו שאמר "ומכנסי בד" הכוונה מידת כינוס הבדודים ילבש על בשרו מבחוץ, שתהיה צהלתו בפניו לקבל כל אדם בסבר פנים יפות, יאהוב את הבריות ויקרבן לתורה, וזהו שאמר: "והרים את הדשן וגו' ושמו אצל המזבח", הדשן תואר לפחותי הדעת ועובי החומר שהם בערך השלם כמו הדשן בערך העולה קדש לה', ועל ידי מידת התחברות עם הבריות אשר ילבש על בשרו מבחוץ בנקל יוכל להעלות גם פחותי הערך אל מעלה הנכונה ושמו אצל המזבח מקום מוקטר מוגש לה':

מי שאוחז במידה זו מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת עול מלכותו ולהרבות לו עבדים

ו. והאוחז במידה זו מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת עול מלכותו, ולהרבות לו עבדים כיד המלך, ויען כי זכה אברהם אבינו עליו השלום למידה זו טרם ציוה ה' עלי', רק משכלו ומדעתו עמד בראש כל חוצות, בנה מזבחות וקרא בשם ה', העמיד תלמידים הרבה, את הנפש אשר עשה בחרן, לכן לו יאות להקרא אוהבו של המלך יתברך שמו, "זרע אברהם אוהבי", וכגמול נפשו השיב לו ה' וחלף אהבתו אל ה' ה' אהבת ה' אליו, וזהו שהודיענו יתברך שמו באמרו "כי ידעתי [אהבתיו] למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'":

❖ הערות ❖

הרבה מאוד, מי ביקש שכר, אך כל תענוגו ושכרו האמיתי על עבודתו את השם יתברך שיוכה ללמד אחרים, ושיעמוד פרי בטנו תחתיו והוא יגדלוהו לתורה ועבודה ויעמוד תחתיו ללמוד וללמד. ועיין עוד שם בדרשות לשבת תשובה, דף כ"ג.

ה. ובדרשות חתם סופר (פרשת נצבים וילך דף שמי"ט) כתב, כי כל שכר העולם הבא אינו נחשב אצל אברהם אבינו עליו השלום וכיוצא, כי יפה שעה אחת בתורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, ומה פייסו הקדוש ברוך הוא שכרך

גם לאלו שכבר השלימו נפשם מזכם ה' באריכות ימים לטובת זרעיהם וצאצאיהם ותלמידיהם כדי שיהנו מאורם וישלימו גם הם נפשם

ז. עיקר היות האדם בעולם הזה רק הכנה להגיע לחיים הנצחיים בעולם הבא, וכמו שאמרו חז"ל: התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין. והכנה זו היא כשרון מעשה המצוות ושלימות הנפש. ואין שיעור להשלמה ההיא בזמן כי אם הכל תלוי בהשתדלות האדם, והיה כאשר ירים השכל את ידו, וגבר הנפש על החומר, ושבה כנעוריה בית אביה בקוצר ימים, אך אם יניח השכל את ידו וגבר החומר לעשות חיל בימי נעוריו, תצמח מזה רעה להנפש, כי צריכה להיות טרודה בעולם השפל הזה ובהבליו ימים רבים כשבעים שנה ולפעמים יותר עד שיתקן האדם את אשר עיות, ויפה כתב הרמב"ם ז"ל אשרי למי שחתמו ימיו מהרה בלי טרדת הנפש, ומעתה יפלא הלא עינינו רואות השרידים אשר ה' קורא, גם המה ינובון בשיבה, ובלי ספק כי הם השלימו נפשם בימי נעורם, ולהיכן אריכות ימים של אלו?

אמור מעתה, כי בודאי הם מצד עצמם כבר חתמו ימיהם ואריכות ימים שלהם אינו לטובת עצמם, כי כבר שלמו ימיהם מצד כשרון נפשם - רק השם יתברך מניחם עוד על האדמה לטובת זרעיהם וצאצאיהם ותלמידיהם, שיהנו מאורם וישלימו גם הם נפשם, ואין זה טלטולו טרדה להנפש, כי זכות היא לה להשפיע מאורה לזולתה.

הגם שעל ידי זה שאין פנאי להתבודד מחמת הטרדות התמידיות בלימוד התלמידים ולהיותו מעורב בין הבריאות להכניסם תחת כנפי השכינה ומעכבו להגיע למעלת הנבואה, השם יתברך משלם שכרו שלא יסתיר ממנו דבר

ח. אך אברהם אבינו עליו השלום באמת לא הגיע אל מדרגת נבואה כזו של ישעיה ירמיהו ויחזקאל, כי לא היה לו פנאי להתבודד עצמו במחשבתו ולקשר נפשו במדרגת נבואה כזו לפי שהיה מוטרד תמיד בלימוד התלמידים והיה דעתו מעורב בין הבריות להכניסם תחת כנפי השכינה, ואלו היו תלמידים האלו במעלה הנכונה לא היה לימודו אותם מניעת התבודדות המחשבה, אך הם בתחילת לימודם היו במדרגה פחותה עד שהיה צריך להכניסם לאט לאט ובתחילת לימודם הרגילם לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס, ועל שהתנוגע נפשו תמיד להתעסק עם קצרי דעת כאלו לא נשאר לו פנאי להתבודד מחשבותיו לנבואה כזו, אך ה' הטוב היודע מצפוני לב ונפש, ידע את אברהם, אמר הלא זה עבדי אברהם, אם גם כי לא הגיע אל מדרגת נבואה כזו מכל מקום לא יתכן לכסות ממנו דבר, כי אין חסרון בשלימות נפשו וכל מיעוט הכנתו אל הנבואה הוא רק על ידי שהוא מטריד עצמו לכבודי ולמעני משליך נפשו מנגד וגזול ממנה מעלת הנבואה אם כן לא יתכן שצדיק כזה יפסיד על ידי עבודתו באהבתו אותי, וזהו תואר הקרא אמר השם יתברך, "המכסה אני מאברהם", היתכן שאכסה מאברהם את אשר אני עושה, הלא ידעתי כי כל מיעוט הכנתו לנבואה הוא "למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה'" והם עוד פחותי הערך העובדים על מנת לקבל פרס "למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו", כל כך משפיל עצמו הולך ממקום

גבוה אל מקום נמוך ללמוד עם קצרי דעת כאלו וכל זה הוא עושה לכבוד שמי להרבות עבדי ומיודעי - אי לזאת שכרו מאתי תצא שבכל מיעוט הכנתו לנבואה אגלה לו כל צפוני ולא יסתר ממנו דבר:

חסרון הזמן שנתהווה על ידי שעוסק בהשלמת נפש הזולת ומעכבו מהשלמת נפשו השם יתברך נותן לו סיפוק שבזמן מועט ישיג השגות רבות ונשגבות יותר מכדי יכולת שכלו

ט. **ודבר זה הוא מוסר השכל להשלם, אם אמר יאמר עבד העברי חשקה נפשי בה' וחפץ אני להתקרב אליו, ואיך אעשה זאת למעט בלימודי מושכלות שלימות נפשי כדי להשלים נפש חבירי?**

התשובה אליו דברי חז"ל: הרבה למדתי ויותר מחבירי ומתלמידי יותר מכולם - היפלא מה' דבר למלאות לך שלימות נפשך מה שהחסרת לכבוד שמו - אתה עשה את אשר צווך לעשות ללמוד דעת את העם, וה' יעשה את שלו עשה רצונו כרצונך והוא יעשה רצונך כרצונו למלאות נפשך מידיעת השלימות ויספיק לך זמן המועט להשיג השגות רבות ונשגבות עוד יותר מכדי יכולת שכלך.

מפני שאברהם אבינו עליו השלום זכה את הרבים, בחר ה' בזרעו אחריו ושהאומה הישראלית תצא דוקא ממנו

י. **כתיב: "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד'" וגו'.** ביאור הכתוב: כי באמת היו בזמן אברהם אבינו כמה עובדי ד', שהיה בית מדרש גדול של שם ועבר שהיו במדרגת נביאים, כמו שכתוב "ומלכי צדק מלך שלם", וגו' "והוא כהן" וגו', וידוע שזה קאי על שם. וכן מה שכתוב, "ותלך לדרוש את ד'", הוא הכל על ידי שם כמו שפירש רש"י ז"ל, וכן עבר, אמרו עליו חז"ל, שנביא גדול היה שקרא שמו פלג, כמו שפירש רש"י ז"ל, והיו מתקבצים להם שם אנשים לעבוד לה', ואף על פי כן לא יצאה מהם אומה או אפילו משפחה שתזכה לעבוד לד', ולמה זה?

וגילתה לנו התורה כאן טעמו של דבר, והוא, מפני שאלו כולם כל מגמתם היתה רק לעבוד את ד' בעצמם, אבל אברהם אבינו עליו השלום שהיה אוהב נאמן לד' יותר מכולם, כמו שקראו הכתוב "אברהם אוהבי" התבונן בעצמו, מה יהיה סוף הדבר, הלא האדם לא יחיה לנצח ומוכרח למות, ואם כן חס ושלום יבטל כבוד ד' מן העולם, ועל כן עמל בכל כוחו לפרסם אלקותו בעולם לעיני הכל, כמו שכתוב "ויקרא שם אברם בשם ד'", ונאמר, "ואשביעך בד' אלקי השמים ואלוקי הארץ", ופירש רש"י, הרגלתי שמו בפי כל בריה, ואומר "זאת הנפש אשר עשו בחרן", ותרגם אונקלוס "דשעבידו

❖ הערות ❖

ועלה בחקירתו וחכמתו לעולם הגלגלים, ועיין באריכות בספר הקדוש ערבי נחל על התורה פרשת אחרי.
ז. בראשית י"ח יט.

ו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא דף כ"ח עמוד ב) שקיים אברהם אבינו עליו השלום כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין, והיו כליותיו נובעות חכמה והשיג כל טבעי הנמצאים בעולם השפל

לאורייתא", וצוה לכולם לילך בדרך ד', ואף למלכים הוכיח על אשר אינם מוחים בעבדיהם שנכשלים באיסור גזל (כמו שכתוב "והוכיח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך", ולא כתיב אשר "גזלוה", להורות שאמר איני מערער על שעשו לי רעה, אלא אני מקפיד על עצם איסור גזל שהופקר אצלם) שהוא נגד דרך ד', וכל שכן שהוכיח בזה לאחרים. ובשביל שהתחזק בכל כחו לזרו לכל הנבראים שיכירו אלקותו וילכו בדרכיו, על כן זכה ד' ונתן לו את יצחק, וכן אחר כך את יעקב וי"ב שבטים, כולם הלכו בדרך זה, לזרו אנשים לעבודת ד' כמו אברהם אבינו, עד שיצאה ממנו אומה" שלמה עובדי ד'. וזהו שאמר הכתוב, "כי ידעתיו", והיינו אהבתיו כפירוש רש"י, מפני מה אני אוהב אותו יותר מכולם, והלא ישנם כמה עובדי ד' בבית המדרש של שם ועבר? ומסיים הכתוב: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד'" מה שאין כן אחרים, הם לא היתה בהם מידה זו.

ואם אנו מזכירים תמיד את זכותן של האבות שתגן עלינו, צריכים אנו להתנהג גם כן בדרך הזה, לזרו אחד לחברו וכל שכן לבניו לעבודת ד'. ובזה יהיה לנו זכות בזה ובבא^ט.

בגלל שהקדוש ברוך הוא רצה שאברהם אבינו עליו השלום יתקן הנשמות כמ"ש "והנפש אשר עשו בחרך" לכן לא נתן הקדוש ברוך הוא פרי בטנו עד שתקן את כל הנשמות שהיה צריך לתקן

יא. "ואעשך לגוי גדול", "כאן אי אתה זוכה לבנים" (רש"י). ולמה לא זכו האבות לבנים בימי נעוריהם? מסביר ה"כתב-סופר": משום שעליהם היה ללמד את האנושות דעת השם, ואילו היו להם בנים היו עוסקים בעיקר בחינוך בניהם ומתמסרים להם ביותר ולא היתה להם אפשרות ללמד לאחרים, לכן כבש השם את מעינם עד עת זקנה כאשר כבר העמידו תלמידים הרבה ויכלו להתמסר אחר כך גם לחינוך בניהם...

פעמים רבות האבות ניצולים וחיים רק בזכות התולדות שעתידין לצאת מהם

יב. ב"תכלת מרדכי" מובא: לדעת חז"ל"א "לא ניצל נח אלא בגלל התולדות שהיו עתידים לצאת ממנו". וזהו שכתוב: "ונח מצא חן בעיני ה' - אלה תולדות נח", היינו: בזכות התולדות מצא חן בעיני ה'... והנה, הרמב"ן מביא בסוף פרשתנו"י שכל העצים כשרים למערכה חוץ מהזית והגפן, לפי שמן הזית יוצא שמן ומהגפן יוצאין - והרי זה מורה שאבות ניצלים בזכות תולדותיהם. וזהו שרמזה לו היונה בהביאה לו "עלה זית", שלא יחשוב שבזכות עצמו ניצל, אלא שניצל בזכות יוצאי ירכו. ולכן כאשר יצא נח מהתיבה נטע כרם, לפי שהכיר במעלתו הנמוכה, שלא ניצל אלא בזכות

❖ הערות ❖

- ח. ועיין בגמרא מסכת חולין דף צ"א, שקיפל ה' כל ארץ ישראל והניחה תחתיו שתהא נוחה ליכבש לבניו, ועיין עוד בספר הקדוש ערבי נחל פרשת לך לך על הפסוק "ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך".
- ט. חפץ חיים על התורה.
- י. בראשית יב, ב.
- יא. בראשית רבה.
- יב. מדרש רבה צו.

תולדותיו, דוגמת הגפן, וזה שכתובי "ויחל נח" - ומפרש רש"י (שם): "שעשה עצמו חולין - כלומר: שנודע לו שהוא במדרגה של חולין ולא בזכות עצמו הצילו ה'..."

נח נקרא צדיק וזכה לשם ותואר צדיק רק מאז שהיה נוהג כאברהם אבינו עליו השלום להוכיח את בני דורו שישובו בתשובה

יג. "את האלקים התהלך נח", ובאברהם הוא אומר: "אשר התהלכתי לפניו", אלא נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאיליו (רש"י). והשאלה: הלא גם אצל נח נאמר להלן: "כי אותך ראיתי צדיק לפני", - ברם, (ע"פ מעש"ת) דרכו של אברהם היתה לילך בין הבריות ולפרסם ביניהן את שמו של הבורא: "אשר התהלכתי לפניו" - שהיה אברהם מתהלך ומכריז בגאון על אמונה באלקים^י, ותמיד היה גורר בעקבותיו התגלות האלקות ואמונה, ואילו על נח לא נאמר "לפני האלקים" כי אם "את האלקים התהלך נח". אבל כל זה היה רק עד שעשה נח את התיבה, ואילו בשעה שעסק בעשיית התיבה הרי במשך מאה ועשרים שנה היה מכריז בפני העולם השכם והערב, כי עתיד לירד מבול על העולם, והיה מזהיר את הבריות לשוב בתשובה^י, ואז מכיון שכבר היה נוהג כאברהם אבינו, נאמר גם עליו: "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה".

מן השמים מראים לאדם את מה שצריך לתקן, על ידי שמגלגלין עליו סבל אעפ"י שלא מגיע לו, רק כדי שירגיש בסבלו של הזולת, וידע מה עליו לעשות כדי לתקן ובאיזה אופן ישתדל לתקן

יד. כל ימיו עסק הרב הקדוש רבי נחום מטשערנאבעל בפדיון שבויים, נדד על פתחי נדיבים לאסוף כספים, וגלגל שלמונים לכיסיהם של עריצים אנשי הרשות ושבאי עמך ישראל, פדה יהודים שנפלו בשבי. יום אחד נקלע לזיטומיר, העלילו עליו הגוים עלילה שפלה ונכלא במאסר. נגלה אליו אחד הצדיקים בכלא, ואמר להרגיעו: אברהם אבינו היה מכניס אורחים גדול, טורח תמיד להנעים לאורח ומבקש לדעת מה עוד יכולים לעשות למען האורח ולא עשה, אמר לו הקדוש ברוך הוא "לך לך מארצך" כלומר: צא לדרך ותיהפך לאורח ותדע בדיוק מה חסר לך...

אף אתה - הוסיף הלה - פודה שבויים גדול, והעניקו לך מן השמים הזדמנות לחוש איזה טעם מרגיש יהודי בשבי ובכלא אצל גויים, מה נחוץ למהר ולפדותו משוביו!...

מסיפור זה אפשר ללמוד מוסר השכל מדוע זה יצא הקצף בדורינו שבכל בית שני נמצאים בנים כאלו שהתחילו להתדרדר ולסור מדרך ה' ויש לדאבוננו גם כאלה שכבר סרו מה' ומתורתו? הוא כדי שנרגיש הצער הגדול והאיום שיש לשכינה כביכול שבני ישראל סרים מדרך ה', ומתרחקים ממנה שאין לשער ולתאר גודל הצער והעגמת נפש בזה, כאם הבוכה על בניה הנאבדים ממנה שאי אפשר לבטא ולהמחיש

❖ הערות ❖

יג. בראשית ט, כ. יד. ועיין בספר הקדוש מאור ושמש פרשת לך לך בדיבור המתחיל וזאת, שאברהם אבינו וכו'. עליו השלום הכניס בלבם את הרוממות ועל זו. רש"י יד.

הצער והכאב כדי לעורר אותנו מתרדמתינו העמוקה בראותינו איך שעם ישראל מאבד את בניו מדי יום ביומו ומדי שעה בשעה ואין אנו שמים לב לזה ולא עולה אפילו על מחשבתנו לטכס עצה איך להציל אפילו נפש אחת מישראל, לזאת באה עלינו הרעה הזאת ובאים מן השמים וטופחים על פנינו ונותנים לנו גם כן להרגיש הצער הנורא הזה כדי לעורר את לבבינו לחפש דרכים ועצות איך לצאת אל העם לבקש צאן אובדות להחזירם ולהשיבם אל חיק אמותם.

פרק ב

גודל מעלת שכר המזכה את הרבים מש"ס, מדרשים, זוהר הקדוש, ספרי מוסר ועוד, ובכלל זה מי שמדפיס ספרים להזהיר את הרבים, או שנותן כסף להדפיס.

פתיחה

זיכוי הרבים היא מעלה כל כך גדולה עד כדי כך שכל מה שהרבים עושים על ידו הרי נחשב כאילו הוא עשאו וזהו "זכות הרבים תלוי בו". שכל הזכויות שהרבים עושים תלוי במזכה אותם ונזקפין לזכותו. האם דבר כה נשגב ונעלה ניתן לראות בו דבר של מה בכך הרי אפשר לזכות לזה במחי יד הלא בכמה דרשות של השפעה, בהוצאותם לאור של כמה חיבורים של יסודות היהדות כגון: על עניני שמירת שבת, כשרות, טהרת המשפחה, תפילין, מזוזות, ועוד, ולהפיצם על פני תבל, שבדרך זו אפשר להגיע לכל יהודי העולם להסביר להם את מוצאם את מעלתם כעם הנבחר עם סגולה וגוי קדוש, להזכיר לכל אחד ואחד מקור שרשו, שנשמתו שה' נפח בקרבו חצובה מתחת כסא כבודו, והיא חלק אלקי ממעל, והוא מבחר היצורים, ולכן אין שווה להתנתק מעמו עם הנצחי, מאלקי הנצח, ומתורת הנצח ולהחליפם בעולם עובר ושוא, בדברים כאלו והדומה להם הנכנסין ללב, ועל ידי הוצאות קטנות כאלו הקדשת או תרומת זמן מה, כל אחד ואחד יכול להיות נטפל לעושי מצוה, ולהיות ממזכי הרבים למנוע 7 מיליוני יהודים מלהטמע לבין הגויים, למנוע מאחיק היקרים התועים וטועים מחמת חסרון ידיעתם מלתת כתף סוררת לעם ישראל, ובכך כל הזכויות שיעשו והתוצאות שיצאו מזה יהי' נזקף לזכות של המזכה אותם, ולא עוד שבזכות זו לא יבוא לא לידי חטא ולא לידי הרהור חטא, ויהיה נחשב כאילו בראו, ועוד ועוד להרבה יקר וגדולה ומעלות בתורה ויראת השם, ולחלק בגן עדן לאין שיעור וערוך, ואפילו אם היו צריכים להוציא הוצאות רבות וגדולות לאין שיעור והיו

צריכים להקדיש ולהקריב הרבה זמן, היא מן החובה של תורה ומן ההלכה הברורה שמושבעים ועומדים אנו מהר סיני לערוך מערכה זו שהיא מערכות אלקים חיים, ושאינן שום יהודי שבעולם שיוכל להפטר ממנה, בתירוץ של אין כסף לאדון זה, או תירוץ של אין זמן, ולא יעלה אפילו על המחשבה ששייך לומר שסיבות אלו יהי' עיכוב, חס מלומר כן. ומה עוד שבו בזמן שבעסק הזה כל השקעה בזה היא אפס שבאפס לעומת הרווחים העצומים בזה ובבא, בגשמיות וברוחניות הקרן קיימת לנצח, והפירות אוכלים בעולם הזה, ובפרט שעצם ההשקעה הוא דבר של מה בכך ולא שייך בזה סיכון הכי קטן של הפסד רק כל כולה רווחים בטוחים זכויות וזכווי זכויות לדורי דורות, כי כל הפירות והתוצאות במצוות ובמעשים טובים שיעשו גם הדורות שיצאו מהניצול משמד הרוחני, וכל מה שיעשו הדורי דורות אחריו שייכים לזה שזיכוהו בכך, ומי פתי לא יסור הנה להתחבר לקבוצת המזכים כי לא שייך לומר בשום פנים ואופן בזה שכסף יהיה עיכוב ויהיה נחשב במצוה כל כך רבה ועצומה.

בספר "פלא יועץ" * וזה לשונו: הנה מאחר שעל הרוב קצור קצרה יד החכמים מלהדפיס ספריהם כו', וראוי לעשירים כו' לפתח ידיהם אליהם בעין יפה ובזה חלק כחלק יאכלו עם החכם כו' והכל לפי מה שהוא הספר, ולפי מה שהוא נצרך לרבים, ולפי התועלת הנמשך ממנו לעבודת השם יתברך ודוק ותשכח שכמעט אין כסף שיהא נחשב למצוה רבה כזו, שכל הוצאה של מצוה הוא לשעתו כו', אבל זה הנותן לצורך הדפוס צדקתו עומדת לעד לדור דורים, והוא מזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו כו' מה טוב חלקו קנה שם טוב, קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא, וגם העולם הזה כו', עד כאן לשונו.

הגע בעצמך אם בכדי להדפיס ספר שיש בזה זיכוי הרבים המצוה כה רבה וגדולה, והזכויות הן כה גדולות ומרובות ואין לכסף שיהא נחשב בזה, מה נענה אבתריה בזמן שכל מטרתינו וכל עבודתינו הוא להציל נשמות תועות שנתערבו לבין הגויים רחמנא ליצלן, למנוע מעם ישראל להיטמע בין הגויים ולהיות כגויי העולם חס ושלום, ולהציל את העם כולו משמד ומטמיון על ידי הדפסת ספרי יסודות היהדות לשלוח להם, ועל ידי כך להגיע אליהם

ולדבר אל לבם האם בכלל שייך לומר בזה תירוץ של כסף, של זמן, של ניצול ההשפעה לאלה שיש בכוחם להשפיע על הזולת שיצאו למערכה, בוודאי וק"ו וב"ב של ק"ו שלא, ועל כל יהודי ויהודי באשר הוא יהודי ועומד ומצווה על הצלת גופות ונפשות במקום סכנה, בוודאי שהוא עומד ומצווה על הצלת נשמות שלא ירדו לטמיון רוחני כשם שגדול המחטיאו יותר מן ההורגו כך, גדול המזכהו יותר מהמציילו, וזכויותיו ורווחיו יותר גדולות ומרובות בגשמיות וברוחניות בזה ובבא לעד ולדורי דורות לנצח. ועל כל אחד ואחד מישראל להתעורר בלהבת אש להטות שכם לקחת יד וחלק בגוף בנפש בזמן בממון ככל אשר לאל ידו וכל מה שיפעל בזה הוא אך ורק לטובת עצמו ונשמתו ונפשות ביתו שבזכות המצוה הרבה לא יבוא הנגע חס ושלום לביתם וינצלו מכל פגעי הזמן בעזה"ת.

כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו

א. איתא במשנה: כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו. משנתינו באה ללמד, מה רב שכרו של המזכה את הרבים, ומה גדול עונשו של המחטיא את הרבים.

כל המזכה את הרבים - שמלמדם תורה ומוסר, ומדריכם בדרך ישרה, אין חטא בא על ידו - שמן השמים מונעים אותו מלהיכשל בחטא, שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידיו בגן עדן.
(גמרא מסכת יומא דף פ"ז עמוד א')

וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה

ב. וכל המחטיא את הרבים - שמסית בני אדם לעבירה, ומתעה אותם מן הדרך הישרה, אין מספיקין בידו לעשות תשובה - אין מסייעים לו מן השמים שיהא סיפק בידו לעשות תשובה, שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם.
(שם)

והרמב"ם פירש: שוללים ממנו את הבחירה החפשית, ומונעים אותו מלעשות תשובה, כדי שיבוא עליו עונשו הראוי לו.

וכן מובא באבות דרבי נתן (פרק מ'): כל המזכה את הרבים, אין מגלגלים עבירה על ידו, שלא יהיו תלמידיו נוחלים העולם הבא והוא יורד לשאול, שנאמר (תהלים טז), "כי לא תעזוב נפשי לשאול, לא תתן חסידיך לראות שחת", כלומר לא תעזוב נפשי לבוא לידי עבירה, שאלך אל שאול, ולא תתן חסידיך - תלמידי שזכו על ידי, והם בגן עדן - שיראוני בשחת.
(תוספות יום טוב)

וכל המחטיא את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, כדי שלא יהיו תלמידיו יורדים לשאול והוא נוחל העולם הבא, שנאמר (משלי כח, יז), "אדם עשוק בדם

נפש, עד בור ינוס אל יתמכו בו", כלומר מי שנתחייב בנפש שנאבדה על ידו, אל יתמכו בו שלא יפול, אלא מניחים אותו, ויפול בבור הגיהנם. (רש"י יומא פז, א)

משה זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלויה בו, שנאמר (דברים לג, כא)
 "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל"

ג. משה זכה - שהגיע לתכלית השלימות האנושית בחכמה ובמעשה, וזיכה את הרבים - שלימד את ישראל תורה ומצוות והורה להם הדרך להיות עם סגולה, ולכן זכות הרבים - שמקיימים את המצוות, תלויה בו - כאילו הוא קיים עמם כל אותן המצוות, שנאמר: "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל" - כלומר שהשלים וקיים כל התורה, הוא וכל ישראל עמו. (המאירי)

ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו, שנאמר (מלכים א טו, ל) "על חטאות ירבעם (בן נבט) אשר חטא ואשר החטיא את ישראל"

ד. ירבעם חטא - שעשה עגלי זהב ואמר לבני ישראל: "רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים" (מלכים א יב, כח), והחטיא את הרבים - שהשתחוו לעגלים ועבדו עבודה זרה, חטא הרבים תלוי בו - כאלו הוא עשה את כל החטאים שעשו ישראל, שנאמר: "על חטאות ירבעם (בן נבט) אשר חטא ואשר החטיא את ישראל" - לא כתוב "על חטאות ירבעם וישראל" אלא "על חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא", מכאן שהכל תלוי בירבעם. (ברטנורא)

גודל שכרו של המלמד תורה לאחרים, ומזכה את הרבים

ה. במסכת אבות (פרק ה' משנה י"ח), כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. כדי שלא יהיו תלמידיו בגן עדן והוא בגיהנם, כדכתיב "כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת" והיאך אפשר שמי שהוא חסיד יראה שחת, אלא שאחר צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, כלומר שהשלים וקיים כל התורה הוא וכל ישראל עמו. (פירוש רבינו יונה אבות פרק ה' משנה י"ח)

המזכה את הרבים לא יבא לא לידי חטא ולא לידי הרהור

ו. במסכת אבות (פ"ה מ"ח), כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. כשאדם עושה זכות גדולה כזו, מדת הדין נותנת לשלם שכר גדול כזה שלא להביא חטא על ידו ולא הרהור עבירה, וזהו שכרו מצוה מצוה. (פירוש רבינו יונה על אבות פ"ה מ"ח).

כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה

ז. איתא בסנהדרין צ"ט: אמר רבי אבהו כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, שנאמר ומטך אשר הכית בו את היאר, וכי משה הכהו

והלא אהרן הכהו, אלא לומר לך כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

וברש"י שם: כאילו עשאו. לאותו דבר מצוה: והלא אהרן הכה, דכתיב (שמות ז) "ויאמר אל אהרן קח מטך ונטה ידך".

כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה כאילו יצרו ורקמו והביאו לעולם

ח. ובתוספתא הוריות (פרק א ז) וזה לשונו: ומנין שכל השונה פרק אחד לחברו מעלה עליו כתוב כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם שנאמר (ירמיה טז) אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, כאותו הפה שזרק נשמה באדם הראשון, כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה מעלין עליו כאילו יצרו ורקמו והביאו לעולם.

כאלו הוא בראו

ט. ובשיר השירים (א, כב) וזה לשונו: כל המכניס בריה אחת לתוך כנפי השכינה, מעלין עליו כאלו הוא בראו, עד כאן לשונו.

הרוצה לחיות

י. ואם אינו למוד לקרות ולשנות מה יעשה? ילך ויעשה פרנס על הצבור והוא חני. (ויק"ר כה א)

כעוסק בתורה

יא. העוסק בצרכי צבור כעוסק בתורה. (ירוש' ברכות ה א)

המניח צרכי ציבור כאילו לוקח שוחד

יב. מברכתא היתא עוברת בבאר שבע והיו מניחין צרכי צבור ועוסקים בצרכי עצמן ומכח אותו מעשה מעלה הכתוב כאילו לקחו שוחד. (ב"ר פ"ה יג)

כל טורח הציבור עליו

יג. נתמנה אדם בראש ונוטל תלית לא יאמר לטובתי אני נזקק לא איכפת לי בצבור אלא כל טורח הצבור עליו. (שמו"ר כו ח)

סוף שהוא נופל

יד. מה אגוז זה חלק וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו האיך יעלה, סוף שהוא נופל, כך כל מי שהוא מנהיג שררה על הצבור בישראל ואינו נותן דעתו האיך הוא מנהיג את ישראל סוף שהוא נופל. (שיר השירים רבה ו יז)

שבחן של צדיקים

טו. להודיע שבחן של צדיקים כשהם נפטרים מניחין צורך עצמן ועוסקין בצורך צבור.
(ספרי פנחס קלח)

הקדוש ברוך הוא ממלא החסרון להעוסק בצרכי ציבור

טז. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. נראה לי כי אלו שאין מזכין את הרבים ואין עליהם עול הצבור ואימתא דציבורא הם יכולין להשתדל בתורה עצמן כי אין להם טירדא וביטול הזמן ומונע ומעכב מחמת פחד ואימה, מה שאין כן אלו שעול הצבור עליהם על פי רוב מחמת צרות הלב ומפחד הציבור אין יכולים לעשות שום דבר, נמצא יש להם היזק רב וחסרון וגרעון בהשתלשלות חובות עצמם אך יתברך שמו ברוב רחמיו ממלא להם החסרון, והיינו "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו" רצונו לומר אין גרעון וחסרון בא על ידי זה שמזכה את הרבים. והוא נכון בסייעתא דשמיא.
(ישמח משה)

גורם הזכות על ישראל

יז. משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו. יש לדקדק הלשון "תלוי בו", אך יש לפרש כמו שאמרתי גבי גדעון כתיב "לך בכוחך זה", ואמרתי, בכוחך זה, תיכף כשלמדת סניגוריא עליהם, תיכף נהפך מדת הדין לרחמים, שתיכף כשהצדיק מלמד זכות על האדם, תיכף נהפך מדת הדין לרחמים, וזה שכתב המשנה "משה זכה וזיכה את הרבים", פירוש שמשה היה רגיל תמיד לדבר טוב על ישראל וזיכה אותם תמיד, בזה היה פועל תמיד רחמים על ישראל, וזהו שאמר "זכות הרבים תלוי בו" פירוש הוא היה גורם הזכות על ישראל בזה שזיכה אותם תמיד.
(זרע קודש)

העוסק בצרכי ציבור שכרו הרבה מאוד

יח. ובאמת עיקר כוונת ההספד שיקנאו החיים בהם ויאמרו ראו כמה יקר הגיע לאיש אשר עסק בעבודת ה' ולמה נחדל אנחנו לעשות כמוהם, ובפרט העוסקים בצרכי ציבור, כמו שהיה באנשים הנ"ל כמה שעסקו בצרכי ציבור וביטלו לפעמים על ידי כן עונת התורה.

ואמרו במדרש לרבי אבהו הראו שכרו י"ג נהרי אפרסמון ואמר אלו למאן, אמרו ליה לאבהו, אמר ואני אמרתי לריק יגעתי וכו'. וצריך ביאור איך חס ושלום יכפור רבי אבהו בשכר תורה ומצות. ופשוטן של דברים כמו שכתבתי כי ידוע ר' אבהו היה קרוב לבי קיסר ושכיח שם כמבואר בגמרא כד הוי רבי אבהו אתי לבי קיסר וכו', ואם כן מארץ ישראל מושב רבי אבהו לרומי מושב קיסר דרך רב וצריך זמן בהליכה וחזרה וגם שם לבוא אל הקיסר ולהשתדל כי לא בחנם הלך שם, צריך גם כן זמן רב כנודע למבקר פתחי שרים ומכל שכן מלכים גדולים כמו קיסר רומי בימים ההם, ואם כן ביטל על ידי כן זמן רב מהתורה והיה פרוש מבית המדרש דיבוק חברים וכדומה.

אך אמרו במשנה והעוסקים בצרכי ציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם, והיינו שלא יצטערו כי על ידי עסיקת צרכי ציבור נתמעט הלמוד ומעשים טובים, ואמר לו אל תיראו כי מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם מעשים טובים ותורה בשלימות, וזהו ענין רבי אבוהו שפחד שמה שיגע בצרכי צבור והלך לבי קיסר וכדומה הכל לריק כי מיעט על ידי כן תורה ועבודת ה', וזהו אמרו לריק יגעתי, אבל הראו לו משמים כי הקדוש ברוך הוא קבע לו שכר מכל מקום ושכרו הרבה מאוד. (יערות דבש)

חבר אני לכל אשר יראוך (תהלים קי"ט, ס"ג)

יט. "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות", - זה שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם. (ברכות כו)

הרי שמן הדין הוא שצריך להימנות עם חביריו לדבר מצוה, ואם אינו נמנה עמהם הרי זה חסרון שלא יוכל שוב להמנות.

וזאת הרי כל אחד ואחד מאתנו יש בכוחו להימנות ולהיות ממזכי הרבים כל אחד בחלק השייך לו והראוי לו: הרב בהשפעתו הגדולה, העשיר בעשרו, והדל בזמנו וכו' ויחד להיות נימנים לחבורה אחת להצלת הרבים ומזכי הרבים. וכל אחד יש לו בכוחו חלק אחד שיכול לעזור בזה מי בדבר גדול ומי בדבר קטן ולהיות לכל הפחות נטפל לעושי מצוה וכמאמרם ז"ל: (מכות ה) הנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה, [וה"ה להיפך]. (ת"כ ורש"י ויקרא ה, יז)

אין שיעור וערך לגודל שכר האדם המזכה נפשות ומקרבן לתורה

כ. בעלי תורה היראים והחרדים לדבר השם שחלים ומזדעזעים מפני כבודו יתברך מוטל עליהם להשגיח על עוברי רצונו יתברך, להדריכם בדרך הישר עד כי ישובו מדרכם הרעה לעבודתו יתברך.

והענין מבואר בזה הקדוש פרשת תרומה (דף קכ"ט) דאין שיעור וערך לגודל שכר האדם המזכה נפשות ומקרבן לעבודתו יתברך, כי הכרוז יוצא בקול גדול ואומר עליונים ותחתונים אסהודי סהדותא, מאן הוא דבורא נפשות ומזכה לחייביא ההוא שכתר מלכות בראשו ההוא ראוי לעלות השתא קמי מלכא דהא מלכא ומטרוניתא שאלו עליה, כדין אודמן תרין סהדין מאינון עיני ה' דמשטטי בכל עלמא וקיימין בתר פרגודא וסהדין סהדותא דא, ואמרי הא אנן סהדין על פלניא בר פלניא דמזכה רבים ומסירם מדרכם המקולקל, זכאה חולקיה דהא אבוי נזכר בגינו לטובה, דא איהו עביד לתתא נפשאן דחייביא דהוו מסטרא אחרא, כדין אתייקר קוב"ה בחדוא שלימתא, ביה שעתא אודמן חד ממנא דאיהו גזברא על דיוקנין דצדיקיא ברזא דשמושא דאתון דאתקרי ברזא יהודיע"ם בכתרא דשמושא דשמא קדישא, ורמיז קודשא בריך הוא לההוא ממנא ואייתי דיוקניה דההוא בר נש דעביד נפשאן דחייביא וקאים ליה קמי מלכא ומטרוניתא, ואנא אסהדנא עלי שמיא וארעא דבההיא שעתא מסרין ליה לההוא

דיוקנא, דהא לית לך כל צדיקא בהאי עלמא דלא חקיק דיוקניה לעילא תחות ידא דההוא ממנא, ומסרין בידיה ע' מפתחן דכל גנזיאי דמאריה בהו, כדין מלכא בריך לההוא דיוקנא מכל ברכאן דברוך לאברהם כד עביד נפשאן דחייביא שהיה מגייר גרים ומקרבן תחת כנפי השכינה, וקב"ה רמיז לד' משריין עלאין ונטלין לההוא דיוקנא ואזלי עמיה ואיהו עאל לע' עלמין גניזין דלא זכי בהו בר נש אחרא בר אינון גניזין לאינון דעבדי נפשיהון דחייביא, ואלמלי הוו ידעו בני נשא כמה תועלתא וזכו זכאן בגניייהו כד זכו להון, הוו אזלי אבתרייהו ורדפי לון כמאן דרדף בתר חיין, מסכנא זכי לבני נשא בכמה טבאן בכמה גניזין עלאין לאו איהו כמאן דזכי בחייביא, מה בין האי להאי, אלא מאן דמשתדל בתר מסכנא איהו אשלים חיין לנפשיה וגרים ליה לאתקיימא וזכי בגיניה לכמה טבאן לההוא עלמא ומאן דמשתדל בתר חייביא איהו אשלים יתיר, עביד לסטרא אחרא דאלהים אחרים דאתכפייא ולא שלטא ואעבד ליה משלטנותיה, עביד דאסתלק קב"ה על כורסי יקריה, עביד לההוא חייבא נפשא אחרא זכאה חולקיה עד כאן לשון הזוהר, אשרי לו ואשרי חלקו אמן סלה וכן יהי רצון. (אור צדיקים)

מי שמזכה את הרבים לחזור בתשובה בתוכחתו

כא. מה גורם לעולם ולנפשו ומה מאוד גדלה מעלת המזכה את הרבים, כמבואר בזוהר הקדוש פרשת תרומה (דף קכ"ח ע"ב) וזה לשונו: זכאה בעי למרדף בתר חייבא ולמקני ליה באגר שלים, בגין דיעבר מניה ההוא וזהמא ויתכפייא סטרא אחרא ויעביד לנפשיה בגין דיתחשב עליה כאלו הוא ברא ליה, ודא איהו שבחא דיסתלק ביה יקרא דקב"ה יתיר משבחא אחרא ואסתלקותא יתיר מכלא, מאי טעמא בגין דאיהו גרים לאכפייא סטרא אחרא ולאסתלקא יקרא דקב"ה, ועל דא כתיב באהרן (מלאכי ב, ו) "ורבים השיב מעון", וכתיב (שם, ה) "בריתי היתה אתו". תא חזי כל מאן דאחיד בידא דחייבא ותב לגביה למשבק ארחא בישא, איהו אסתלק בתלת סלוקין, מה דלא אסתלק הכי בר נש אחרא, גרים לאכפייא סטרא אחרא וגרים דאסתלק קב"ה ביקריה וגרים לקיימא כל עלמא בקיומיה דלעילא ותתא, על האי בר נש כתיב בריתי היתה אתו החיים והשלום, וזכי למחמי בנין לבנוי, וזכי בהאי עלמא וזכי לעלמא דאתי, כל מארי דינין לא יכלין למידן ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי, עאל בתריסר תרעי ולית מאן דימחי בידיה, ועל דא כתיב (תהלים קיב, ג), "גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך וגו', עד כאן לשונו.

תרגום ללשון הקודש: זכאי לרדוף אחר הרשע ולקנותו בשכר מלא, כדי שיעביר ממנו וזהמא ההיא ולהכניע הסטרא אחרא, ויעשה אותו, כי נחשב לו כאלו הוא ברא אותו. וזה הוא שבח, שיתעלה בו כבוד הקדוש ברוך הוא, יותר משבח אחר, והתעלות הזו היא יתירה מכל. מהו הטעם. משום שהוא גרם להכניע הסטרא אחרא, ולהעלות כבוד הקדוש ברוך הוא. ועל זה כתוב באהרן, "ורבים השיב מעון". וכתוב "בריתי היתה אתו". בוא וראה, כל מי שאוחז ביד הרשע, והשתדל בו שיעזוב דרך הרע, הוא עולה בג' עליות, מה שלא עלה כך אדם אחר, גורם להכניע את הסטרא אחרא, וגורם שיתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, וגורם לקיים על העולם בקיומו למעלה ולמטה. ועל אדם זה

כתוב, "בריתי היתה אתו החיים והשלום". וזוכה לראות בנים לבניו, וזוכה בעולם הזה, וזוכה לעולם הבא. כל בעלי הדין לא יכלו לדון אותו בעולם הזה ובעולם הבא, נכנס בי"ב שערים ואין מי שימחה בידו. ועל זה כתוב, "גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך" וגו'.

בא וראה כמה גדול שכרו של אדם הפועל לחזרה בתשובה

כב. וז"ל בזהר חדש פרשת לך לך (דף כ"ב ע"ג): ואמר ר' אבוהו בא וראה כמה שכרו של אדם העושה לאחר לחזור בתשובה, מנ"ל ממה דכתיב (בראשית יד, יח): "ומלכי צדק מלך שלם", תאני ר' חייא רבה, בשעה שנשמת הצדיק המחזיר בתשובה לאחרים יוצא מן הגוף, מיכאל השר הגדול המקריב נפשות הצדיקים לפני בוראו הוא יוצא ומקדים שלום לנשמתו של אותו צדיק, שנאמר ומלכי צדק, זהו מיכאל ראש שומרי שערי צדק, מלך שלם, זו ירושלים של מעלה, הוציא לחם ויין, שהקדים ויוצא לקראתו ואומר לו שלום בואך, עד כאן לשונו.

מה מכריזין על האדם המזכה את הרבים בשמים

כג. וז"ל גם כן (בדף ס"ב ע"ד), כרוזי כריז בכל יומא, זכאין אינון דמשתדלי באורייתא ואינון דמזכאן להו לאחרנין ואינון דמעבירין על מדותיהו, עד כאן לשונו בקיצור.

תרגום ללשון הקודש: מכריזים כרוז בכל יום, אשרי הם החברים העוסקים בתורה, ואותם המזכים אחרים ואותם המעבירים על מדותיהם.

המזכה את הרבים הוא היחסן הכי הגדול בשמים

כד. בספר ישמח משה על התורה בהקדמה בקונטרס תהלה למשה (דף י"א ע"ב) וזה לשון קדשו: מבואר בזהר תרומה (דף קכ"ח ע"ב) שהוא זכאה בעי למרדף בתר חייבא וכו' בגין דיחשב לי' כאלו הוא ברא לי' ודא איהו שבחא דיסתלק בי' יקרא דקב"ה יתיר משבחא אחרא וכו' ועל דא באהרן ורבים השיב מעון וכתוב בריתי היתה אתו החיים והשלום (ועיין שם בדף קכ"ט ע"א) כמה הפליגו שם כמה גדולים זכות הצדיקים שמחזירים רשעים בתשובה.

וכן שמעתי מאדוני מורי וחמי ז"ל אשר ספר לו מוזל"ה איך שפעם אחת נפגשו בעולם העליון רש"י ז"ל עם הרב הקדוש ר' איציקל מדראהאביטש ושאל רש"י ז"ל ר' איציקל איזה זכות ומצוה יש לו לבנו הרב הקדוש ר' מיכל המגיד משרים מזלאטשוב מה ששומע שמרעישין בכל העולמות עם בנו הרב הנ"ל, והשיב לו ר' איציקל הנ"ל, איך שלומד תורה לשמה ולא נתקררה דעתו של רש"י ז"ל, ואמר לו עוד שבנו הרבה לסגף את עצמו בתעניתים וסגופים וגם בזה לא נתקררה דעתו הקדושה, ואמר לו עוד אשר הרבה בגמילות חסדים וצדקה ופיזור נתן לאביונים וכדומה ועוד לא נתקררה דעתו.

שוב אמר לו, שרבים השיב מעון ועשה הרבה בעלי תשובה בעולם ובה נחה ושקטה דעתו של רש"י ז"ל, ונחה דעתו הקדושה מה שמרעישים אתו כל הפמליא של מעלה, עד כאן. מובן כי מעשה כזה לא יוכל לספר איש אשר עיני בשר לו, ואך לאדם אשר עיניו משוטטות בעולמות עליונים שומע ורואה מה שלא ישמע לזולתו יוכל לספר כזאת.

זיכוי הרבים - שכרה והיפוכה בלשונות חז"ל (פרק ה' מי"ח)

כה. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו מאי טעמא שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידיו בגן עדן שנאמר¹ "כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת". וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם שנאמר "אדם עשוק בדם נפשי עד בור ינוס אל יתמכו בו"².

(יומא פ"ז)

ואשיריהם תשרפון באש, א"ר ששת, ומה אילנותי שאין אוכלים ולא שותים ואין מריחים אמרה תורה השחת שרוף וכלה הואיל ובאה לאדם תקלה על ידם, המתעה את חבריו מדרכי חיים לדרכי מיתה עאכ"ו.

(סנהדרין נ"ד)

א"ר יעקב ברה דבת יעקב, כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא דכתיב "וגם ענוש לצדיק לא טוב"³ אין לא טוב אלא רע וכתיב "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ה' שלא יגור במגורך רע"⁴.

(שבת קמ"ט)

א"ר אבהו, כל המעשה את חבריו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו כו'.

(סנהדרין צ"ט)

משה זכה וזיכה את הרבים. מפני מה זכה משה למאור פנים בעולם הזה מה שעתידי הקדוש ברוך הוא ליתן לצדיקים בעולם הבא מפני שעשה רצונו של הקדוש ברוך הוא ומתאנח על כבודו של הקדוש ברוך הוא ושל ישראל וכל ימיו היה מחמד ומתאוה ומצפה כדי שיהא שלום בין ישראל לאביהם שבשמים.

(תנבא"ר רפ"ד)

גם אם מזכה רק יחיד (באופן שעשה כל מה שביכלתו לזכות את הרבים) נחשב כאילו זיכה את הרבים

כו. כל המזכה את הרבים. עיין תוספות יום טוב שכתב בפירושא דקרא ל"ת חסידך רבים. הכתיב קדריש. אבל הקרי הוא חסידך לשון יחיד אטו משום שהוא בגיהנם. לא סגי להו לתלמידים עד שיבואו לראותו שם. ישארו הם בגן עדן ולא יבואו לראות כבלע את הקודש. ואם אמנם אמרו בדרשות שהצדיקים רואים בפוערנותם של רשעים בגיהנם ושמחים לראות נקם. אם כן גם כשיבוא הוא עמהם לגן עדן. מכל מקום יבואו

❖ הערות ❖

- ג. למדנו שהקדוש ברוך הוא מונע את החטא 1. של אשרה דכתיב בהו תשרפון באש. מלהכשילו.
- ז. וכיון דאינו טוב הרי הוא רע.
- ד. מחוייב בנפש שנאבדה על ידו.
- ח. אלמא אינו נכנס במחיצתו.

יחדיו לראות שחת. ולא אמר לא תתן חסידך לראות בשחת. לכן אין זה אלא תפל בלי מלח. גם מה שכתב תוספות יום טוב דבענין דוקא רבים, שבוש הוא בעיני דודאי אפילו זיכה אחד, (מבלי שיכול לזכות יותר) מכלל מזכה רבים יחשב. וכן להיפוך כי הכל הולך אחר הכוונה. שאם היה ביכלתו לזכות רבים. היה עושה. ולא עוד אלא אפילו אחד שזכה לעצמו בלבד. נחשב כמזכה את הרבים. לפי שכולן זוכין על ידו. וכמו שכתוב על הפסוק "ואנכי בעלתי בכס" וגו'. אחד מעיר מזכה את כל העיר. ואחד ממשפחה מזכה כל המשפחה. והיינו נמי לדעתי כשעושה כל מה שביכלתו לזכות גם לאחרים ואף על פי שלא עלתה בידו. המחשבה מצטרפת למעשה. כמו שכתוב כל החושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלין עליו כאלו עשאה. לפיכך נחשב לו כאלו כבר זיכה את הרבים בפועל. ומועיל גם כן שיזכו רבים על ידו, כאמור. וזהו לדעתי כוונת הקרי והכתיב שניהם לדבר אחד נתכוונו. ודוד על עצמו אמרן. רצה לומר א"ת חסידך וגו'. שהרי עם היותי יחיד לעולם אני חשוב כחסידך רבים, בין לפי המחשבה בין על פי המעשה. וזה נכון וישר. ומתני' דנקטה הרבים. משום סיפא לאשמועינן דזכות הרבים תלוי בו. וחטא הרבים תלויה בו. ולעולם שאין החטא בא על ידו. או ההיפך שאין מספיקין בידו לעשות תשובה. אפילו באחד שזיכה או שהחטיא הדברים אמורים וזיל נמי בתר טעמא. וגם מחמת מחשבתו שניכרת מתוך המעשה, שאילו היה בידו לעשות כן לרבים. היה עושהו, כל זה ברור. (לחם שמים)

❖ פרק ג ❖

א. אל יאמרו האומרים שאנו פונים אליהם שיקחו חלק בפעילות להצלת העם, מה לנו ולכל הדבר הזה שאתם מבקשים מאתנו להשתדל לטרוח להתאמץ וליגיע עצמינו לפנות אל העשירים שידכו לבם וירימו ידם לרומם ולפאר את בית אלקינו העם אשר בחר בו, זוהי דרישה מדי גדולה, קרבן מדי גדול מאתנו, כי זוהי השפלה מאד גדולה להתבזות בזה שנדפוק על פתחי הנדיבים בעם, ומנת חלקינו תהיה אך ורק השפלות ובזיונות ותו לא, כי בקל ידחו אותנו מפתח ביתם בדחי אחר דחי בתירוצים שונים ובמשאות שוא ומדוחים למיניהם, א"כ מה לנו ומי אנו כי נכנס בעובי הקורה בזמן שיודעים אנו שלא נועיל כלום במעשינו.

ב. אחים יקרים: על הטענה שמנת חלקכם יהיה שפלות ובזיונות, האם גדולים אנו מאברהם אבינו עליו השלום אבי האומה שמסר נפשו עבור כבוד השם יתברך בסבלו בזיונות והשפלות כמו שכתב הרמב"ם בספרו (מורה נבוכים, חלק ג, פרק כט), וזה לשונו:

אין ספק אצלי שהוא (אברהם אבינו) עליו השלום כאשר חלק על דעת בני אדם כולם "שהיו מקללים ומגנים ומבזים אותו" התועים ההם, וכאשר סבל הכל בעבור השם, וכן הדין לעשות לכבודו, עד כאן לשונו.

דהיינו שלמרות הקללות הגינויים והבזיונות לא מנע עצמו מפעולותיו להודיע לכל באי עולם שהשם ברא העולם ומלאו ומנהיג את העולם כולו בהשגחה פרטית, ופרטי פרטית ומסיק הרמב"ם מזה, שמן הדין הוא לעשות כן. דהיינו שעל פי הדין וההלכה עלינו לסבול בזיונות למען היהדות ולא נמנע מפעילותינו ועשייתנו בגלל הדבר הזה.

ג. בא וראה מה שכתב היעב"ץ בספר "מגדל עוז" עלית היראה:

בדברים הנוגעים ליסודות היהדות של התורה והאמונה, שלא תבהל אפילו לא מן המלאך, ולא מפני מלך, לא מפני החכם או עשיר או זקן, וכל שכן שאסור להתחשב באלו הלועגים ועושים צחוק מדברים אלו, ואפילו כשמדובר באנשים כאלו שכלפי חוץ הם מתחזים ליהודים דתיים, אל תסתכל עליהם כלל כי בתוך תוכם הינם אנשים מושחתים, ואפילו כשאף אחד אינו מסכים אתך, אדרבה, השכר שלך יהיה פי מאה.

כך כותב גם הגה"צ מהריא"ז מרגליות זצ"ל (ביאור בר יוחאי) שזה שמסתכל על הפרנס ועל הכבוד שלא ישנאו אותו ושותק, אז בודאי שיענישו אותו מן השמים, וכך כתב לי רב הסבא קדישא, שזה שובר את היהדות, ולכן האפיקורסים והרשעים התחזקו, ואפילו על החיים אסור להסתכל בזמן כזה, אפילו אם נהיה יחידים בעולם, ע"כ.

ד. זאת ועוד בשמים מחשיבים מאד את הבזיונות שסובלים למען כבודו יתברך שמו. וכל מה שיתרבו הבזיונות חלקו יהיה יותר גדול בעת פקודתו. ולפום צערא אגרא ככל שתגדל העגמת נפש החלק לעולם הבא יגדל.

ה. וכה"ג איתא בירושלמי דפאה פרק בתרא לענין גבאי צדקה וזה לשונו: ר' אלעזר הוי פרנס, חד זמן נחית לביתיה אמר ליה מאי עבדיתון, אמר ליה אתא חד סיעה ואכלין ושתין וצלין עלך, אמר ליה ליכא אגר טב, נחית זמן תניין אמר ליה מאי עבדיתון אמר ליה אתא חד סיעה חורי (אחרת) ואכלין ושתין ואקלונך (כיוו אותך), אמר ליה כדון איכא אגר טב, עכ"ד הירושלמי.

וכן על דרך בכל מצוה ומצוה, יהיה תשלום גמולה לפי ערך הצער שהשיגו על ידי קיומה, וכהאי גוונא מצינו בתורה לענין קרבן ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו', שאמרו חז"ל אמר הקדוש ברוך הוא מי דרכו להתנדב מנחת סלת עני, מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו, והכל הוא מטעם כי הקדוש ברוך הוא מביט על קיום המצוה באיזה אופן קיימה, אם מתוך הריוח או מתוך דחק ועוני, או שאר מיני בזיון, וככל שיתגדל הצער בעת קיומה יתגדל הריוח בעת תשלומה, וכמאמר הכתוב הזורעים בדמעה ברנה יקצורו.

ו. ועל הטענה שלא נועיל כלום:

דעו כי בעולם הבא משלמים ולוקחים בחשבון את עצם היגיעה העמל והטורח עצמו עבור כל מצוה ומצוה ובפרט כשעוסקים למען הזולת והכלל כולו, ובמיוחד

כשהמדובר הוא בהצלת קיום העם המתדלדל ומתמעט שנכרת ממנו אבר אחר אבר ובניו מתנתקים, ואנו נשארים מעט מן המעט כתורן בראש ההר, אין מחשיבים לפי התוצאות רק לפי המעשה אשר יעשון גם כשאין מועילים בזה מאומה, כל תפקידנו בעולם הזה הוא אך ורק לפעול לעשות להשתדל ככל אשר בכוחינו, ביכולתנו ובאפשרותינו, ושוב פעם לעשות כי לא עלינו המלאכה לגמור, רק לדרוש לבקש ולהתחנן לא להתעייף ולא להתייאש אך לדבר לבאר להסביר ללא ליאות את גודל האחריות המוטלת עלינו, ומאתנו דורשים רק מה שבכוחינו וביכולתנו לעשות - שנעשה ותו לא.

החובה עלינו הוא לדבר לזעוק ולהתריע להרים קולינו, לשפוך צקון לבנו לפני אלה שבכוחם ובידם לעשות לאלה שהשם יתברך חננם באונם ובהונם כפקדון אצלם כדי שבבוא העת והצורך ישתמשו בהם לעשיית רצונו וחפצו למלא חובתו שהטיל עלינו וישארו שומרים נאמנים לבעל הפקדון. אדרבא בזאת יבחנו אם אינם מועילים בתפקידם כשומרים שאינם פושעים בשמירתם. אך לנו אסור להתייאש גם כשמשיבים פנינו ריקם, כי אנו את שלנו עשינו ועושים, וכסיפור הידוע בענין העסקנות למען הכלל שרק בפעולות לבד למען הכלל כבר משתלם.

רק לפעול לבד למען הכלל כבר משתלם

ז. בנושא של עסקנות למען הכלל יש אימרה מאוד אופיינית שנאמר בהמשך מהגאון רבי שמעון סופר זצ"ל מקראקא שאמר פעם אחת לעסקן ציבורי, שהרגיש את עצמו נפול ומיואש בעת שלא יכל לפעול בענין אחד ושתדלנותו לא הועילה.

העסקן הלך מביתו בליל הפסח באמצע עריכת הסדר כדי להשתדל עבור ענין נחוץ מאד וכשפעולותו לא הניבה פירות, היתה לו עגמת נפש מדוע ועל מה הפריע עצמו בחינם מעריכת הסדר.

הראה לו רבי שמעון את המאמר חז"ל (בירושלמי), שמספר לנו מעשה בר' אבהו שהיה מסתלק מן העולם וראה כל הטוב שמתקן לו לעולם הבא, התחיל להיות שמח ואמר: "כל אלו לאבהו - ואני אמרתי: לריק יגיעתי..."

רבי אבהו - הסביר ר' שמעון לאותו אברך העסקן - מצאנו הרבה פעמים בש"ס, שהיה עסקן גדול למען הכלל, תמיד הלך בשתדלנות אצל המלכות היה משתדל עבור עם ישראל והיהודים, כמובן שכך הוא מדרך השתדלנים שהרבה פעמים קורה שלמרות כל היגיעות והשתדלנות אין מועילים לפעול כלום.

ואז היה לרבי אבהו עגמת נפש מחמת זה והרגיש עצמו מיואש, ולא האמין כלל שמתוקן עבורו משהוא לעולם הבא. לכן היה כל כך שמח בשעת פטירתו כשראה כל הטוב שמתקן לו לעולם הבא ואמר: כל אלו הם בשביל אבהו, ואני כבר חשבתי אחרת שכל יגיעתי הוא לחינם ולריק. מכאן אנו רואים מוסר השכל שרק לפעול לבד למען הכלל כבר משתלם.

אתה אחראי על כל אחד ואחד מישראל שפנה עורף לה' לתורתו הקדושה ולעמו

ח. למותר לבאר דבר שגם תינוקות של בית רבן יודעין אותו שהקשה שבכולן תוכחה ועל זה נאמר אי לי אם אומר פן יהפך לי אוהב לאויב, ואוי לי אם לא אומר שעל ידי זה יחשב לי לעוון כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת נד.) כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס על אותו עוון.

הגע עצמך אם יגיע לאזניך שעל ירך נשתמדו ויצאו מן הדת חמשה מישראל בודאי לא תמצא מנוח לכף רגלך על העוול הנורא הזה, ומאין אתה יודע שנקי אתה מזה.

הלא לדאבונינו לצערינו לחרפתינו ולבשתינו הרי כבר התנתקו מעם ישראל מליוני יהודים מאחיד היקרים והתבוללו בעמים זרים ואחרי בת אל נכר הלכו, ועדיין הסכנה מרחפת מדי יום ויום ורגע רגע והמציאות המרה טופחת על פניך, ואתה בוודאי שמעת מזה ויודע על כך, ואתה שלא לקחת חלק בהצלתם ועמדת מנגד באפס מעשה אחרי שהיה בכוחך לעשות, בזמן הנכון ולא עשית, חלקך גדול בזה ומה יהיה מהיום, מהרגע הזה ולהלאה? האם עוד לא הגיעה השעה לחרף את נפשך ולעמוד כחומת ברזל מול גזירת השמד המרחפת על 7 מיליון יהודים בארצות הברית הנתונים בסכנה רחמנא ליצלן, האם נתת דעתך על כך שאתה שותף לכל הקורה אותם, אם כן למה לא תטה שכם לפעל בגוף נפש וממון כדי להציל לכל הפחות מהיום ולהבא את הניתן להציל? הבה ולא נשאיר ענין זה בסימן שאלה.

שכר המוכיח הוא כל כך רב שגם אם תשעים ותשע אחוז לא יקבלו דבריו ורק אחוז אחד יקבלו כדאי להחזיק בתוכחתו "הוכח תוכיח את עמיתך וגו' (ויקרא י"ט, יז)

ט. ודאי שלא ינעם לאדם להיות מוכיח ומטיף מוסר בשעה שהוא רואה שכל פעולתו אין בה מועיל וכי השחית דבריו על אזנים ערלות. ברם, חייב אדם כזה ללמוד ממעשיה של מוכרת-התפוחים בשוק. כל היום היא עומדת על רגליה ליד סלי התפוחים ומכריזה בקולי קולות:

- תפוחים בזול! תפוחים קנו בזול!

עבר אחד וראה אותה עומדת כך ופיה אינה פוסק מלצעוק ומלהכריז על סחורתה, ברם במשך כל אותו זמן שהתבונן בה לא סר אליה איש ולא מכרה אפילו תפוח אחד. אף-על-פי-כן המשיכה והכריזה: - תפוחים! תפוחים בזול!

פנה אליה אותו אדם ואמר: הגידי נא לי דודתי, הנה עומד אני כאן שעה ארוכה ושומע כיצד את מרעישה את השוק בקולך וכיצד את מכריזה על סחורתך בכל כוחך, ברם לא ראיתי עד כה איש פונה אליך וקונה ממך אפילו בפרוטה אחת; מה תועלת יש איפוא בצעקותיך - כלום אינך מכלה כוחך לריק?

צחקה האשה ואמרה: - וכי ממה אני מתפרנסת אם לא מתפוחים אלה? כל ערב אני חוזרת ובאה הביתה, מונה את כסף הפדיון ומוצאת שנשארו לי פרוטות מעטות כריוח ממכירת התפוחים במשך היום, המספיקות לי לפת לחם ולתבשיל כלשהו. מבין מאה אנשים החולפים ועוברים על פני שלי התפוחים שלי יש ויסור אחד ויקנה. לפעמים אף קרה שיסור אחד מעשרה ויקנה ממני - הכל כפי שיקרה המקרה באותו יום. ברם אם אפסיק להכריז על סחורתי מי ידע עלי ועל התפוחים שבסלי ומאין תימצא פרנסתי?

ודומה לכך ענין התוכחה. המוכיח המטיף מוסר, מצוה גדולה הוא מקיים ושכר רב מובטח לו על כך. אפשר ואפשר שתשעים ותשעה אנשים לא ישימו לבם לו ולתוכחתו, לא ישמעו אליו ואולי אף ילעיגו עליו. ברם אם יעלה בידו להחזיר למוטב אפילו אחד בלבד - והיה זה שכרו הגדול.

אבל אם אדם מתבייש או מתעצל להכריז על סחורתו בקולי קולות, הרי ודאי שאיש לא ידע עליו. ופרנסתו מאין תבוא. (משלי ה"חפץ חיים")

שכר המוכיח הוא כל כך גדול שגם אם יתקשה שלא יקבלו דבריו לא יתייאש ולא יתרפה מלהוכיחו

י. כל אלה הבאים לקיים מצוות "הוכח תוכיח", הבאים למנוע את חבריהם מלעבור על מצוות התורה - אל נא תרפינה ידיהם ואל נא ייעצבו אל לבם, אם יראו שאין הדבר עולה בידם על נקלה, שאין שומעים להם. ודאי, אין מלאכה זו קלה כלל וכלל. וכי לא יהיו כאותו חנווני הרוצה למכור הרבה סחורה - ובשעה שנכנס לחנותו לקוח קשה, כלום יעלה על דעת החנווני לכעוס על הלקוח על שום שהוא בררן או סרבן או מרבה לעמוד על המקח? כלום יעלה על דעתו לסרב למכור לו? וכי ראייתם מימיכם חנווני שיתלה שלט על דלת חנותו בזו הלשון: "כאן מוכרים רק ללקוחות טובים, לקונים קשים אין מוכרים?" ודאי שאין חנווני כזה.

מוכר חייב להיות סבלן מטבעו וותרן על מידותיו. חייב הוא לדעת לדבר על לבו של קונה ולשדלו בדברים רכים, שאם לא כן לא יוכל להרוויח את לחמו.

אדם שרוצה לשדל את חברו שיעשה דבר מצווה דומה לחנווני שרוצה למכור סחורתו, שהרי אף הוא יקבל שכר, כי גדול שכרם של המסייעים ידי עושי מצווה - אם יש כאלו המקבלים מהם מיד, כאותם לקוחות הנכנסים לחנות וקונים בלא עמידה על המקח - מוטב. ברם אם יש כאלה שאינם מקבלים מהם, כאותם לקוחות טרדנים וסרבנים, שאין הסחורה נאה בעיניהם והם עומדים הרבה על המקח - ידעו זאת המוכיחים ויבינו, כי יש להשתדל למכור גם להם ואף שכרם מזומן להם, כי בסופו של דבר גם אלו יקנו דבר-מה בחנותם.

הסגולה הכי הגדולה לאריכות ימיו של אדם הוא ההתעסקות בצרכי ציבור וזיכוי הרבים

יא. הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע כשארגן את החברה "מחזיקי הדת" היה נחוץ שארגון זו יתעטר בעטרת תפארת של ראש ומנהיג מפורסם וכו', ונתן עיניו בהגאון הקדוש ר' שמעון סופר זי"ע.

על מידתו הערכתו של מרן לרבי שמעון תעיד עובדת מינויו על ידי מרן לראש "מחזיקי הדת". מכיון שמינוי זה עמד בניגוד לרצונו של רבי שמעון להישאר מוצנע ומוסתר מעין רואים, מצא את העוז לסרב בראשונה לקבל את המינוי, בנמקו בענוות חן כי הוא אינו ראוי לאותה אצטלא.

התחנן על נפשו לא להטיל עליו המשרה, שתבטלו מהרצת תורה. אולם חזקה עליו פקודת מרן, דברי מרן היו לרבי שמעון כדברי האורים והוא הרכין ראשו וקיבל את הגזירה באהבה. מרן אמר לו אז: מקובלני, שכל אדם מוטל עליו סכום מצוות לעשותן בעולם הזה, ולאחר שמקיימן מסתלק הוא מן העולם - אלא שחבל הוא שאנשים כאלה יסתלקו מהר מן העולם, ולכך יש עצה, כפי שמצינו בפסוק: "חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב" (משלי, כב, כט) - אם ראית איש מהיר במלאכתו שגמר את תפקידו ועליו להסתלק מן העולם, יש עצה להטיל עליו את המשימה של "לפני מלכים יתיצב", כדי שימשיך לפעול. גם עתה נחוץ לנו איש אשר לפני מלכים יתיצב ויעסוק בצורכי הציבור. לכן עצתי נתונה לך בזה לקבל עליך את הנהלת "מחזיקי הדת". משגבר עליו לחצו של מרן ביטל רבי שמעון את רצונו והסכים להצעתו של מרן.

(אדמור"י בעלו חלק ב')

מעלת העוסקים בצרכי צבור הגם שלא הועילו ביגיעתם כלום, לא ביטלו זמנם לריק רק ממלאים להם שכרם מן השמים, כאילו עסקו בתורה ומעשים טובים

יב. ובאמת עיקר כוונת ההספד שיקנאו החיים בהם ויאמרו ראו כמה יקר הגיע לאיש אשר עסק בעבודת ה' ולמה נחדל אנחנו לעשות כמוהם ובפרט העוסקים בצרכי ציבור כמו שהיה באנשים הנ"ל כמה שעסקו בצרכי ציבור וביטלו לפעמים על ידי כן עונת התורה.

ואמרו במדרש לרבי אבהו הראו שכרו י"ג נהרי אפרסמון ואמר אלו למאן, אמר ליה לאבהו אמר ואני אמרתי לריק יגעתי וכו'. וצריך ביאור איך חס ושלום יכפור רבי אבהו בשכר תורה ומצות. ופשוטן של דברים כמו שכתבתי כי ידוע ר' אבהו היה קרוב לבי קיסר ושכיח שם כמבואר בגמ' כד הוי רבי אבהו אתי לבי קיסר וכו', ואם כן מארץ ישראל מושב ר' אבהו לרומי מושב קיסר דרך רב, וצריך הרבה זמן בהליכה וחזרה וגם שם לבוא אל הקיסר ולהשתדל כי לא בחנם הלך שם צריך גם כן זמן רב כנודע למבקרי פתחי שרים ומכל שכן מלכים גדולים כמו קיסר רומי בימים ההם, ואם כן ביטל על ידי כן זמן רב מהתורה והיה פרוש מבית המדרש דיבוק חברים וכדומה.

אך אמרו במשנה והעוסקים בצרכי ציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם, והיינו שלא יצטערו כי על ידי עסיקת צרכי ציבור נתמעט הלמוד ומעשים טובים ואמר לא אל תיראו כי מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם מעשים טובים ותורה בשלימות, וזהו ענין רבי אבהו שפחד שמה שיגע בצרכי צבור והלך לבי קיסר וכדומה הכל לריק כי מיעט על ידי כן תורה ועבודת ה' וזהו אמרו לריק יגעתי, אבל הראו לו משמים כי הקדוש ברוך הוא קבע לו שכר מכל מקום ושכרו הרבה מאוד. (ספר הקדוש יערות דבש)

מי שמזכה את הרבים השם יתברך שומר עליו ועל זרעו בהשגחה מיוחדת שיהיו לברכה בתורה ויראת שמים, וזהו פשט הכתוב כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה

יג. בספר דברי אברהם מסופר שבא פעם אחת לבית רבו מרן החתם סופר זצ"ל והתמרמר לפניו רבו, שעל ידי שהוא טרוד בקהלה גדולה, וגם בלימוד הישיבה, ולהשיב לשואל דבר, על ידי זה אין לו פנאי להשגיח על בניו ויוצאי חלציו, ולתהות על קנקנם במה שלומדים. והשיב לו, הלא דוד המלך עליו השלום אמר "כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה", ואפשר לפרש הכוונה שמלוה ונותן אתכל היום שלו, דהיינו העת והזמן שלו לאחרים, ומשגיח עליהם, וזרעו מה תהא עליהם, על זה אמרו "וזרעו לברכה", ובזכות זה אף שהוא אין לו פנאי ועת להשגיח עליהם, השם יתברך ישגיח עליהם שיהיו לברכה בתורה ויראת שמים, ונהנה רבו מאוד מדבריו, ואמר לו נחמתני בני נחמתני, ואחר כך בשבת קודש בסעודה שלישית סיפר החתם סופר לתלמידיו הפירש הזה, והפליא אותו מאוד, והוסיף לפרש בזה הפסוק (משפטים) "לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא", כי בגמרא דרש לא תהיה משכלה ועקרה שלא תהיה עקר מן התלמידים, וכיון שיהיה לך הרבה תלמידים ולא יהיה לך פנאי להשגיח על בניך כי תתן את ימיך רק להשגיח על אחרים, על זה אמר השם יתברך "את מספר ימיך" מה שאתה נותן לאחרים "אמלא", להשגיח על בניך ובני ביתך שיהיו לברכה, ודברי פרי חכם חן.

(מובא גם כן בספר טיול בפרדס, ובספר שיח שרפי קודש)

❖ פרק ד ❖

איך שצדיקי הדורות מסרו נפשם וביטלו מתורתם ועבודתם הק' בכדי להציל ולזכות הרבים שלא יסטו מדרך התורה, ואילמלא עשו כן היו מיליוני יהודים מתפתים לסור מדרך התורה ולרדת לבאר שחת ובגודל קדושתם זכו להציל את כלל ישראל

התוכן:

א. דרישה נמרצת מגדולי ישראל לבטל מלימודם ולהתייצב במלחמה נגד מהרסי הדת.

- ב. נסיון הכי הגדול לעובדי ה' באמת.
- ג. אין שום תועלת לחדש חידושים ולהוציאם לאור אם כלל ישראל ינזור אחור.
- ד. הצדיק הקדוש רבי הלל קאלאמייא ביטל מלחזור על תלמודו כדי שיזכה להרבות כבוד שמו יתברך.
- ה. הצדיק הק' ר"ה קאלאמייא לא ערך חידושו על כל התורה מפני זיכוי הרבים.
- ו. הצדיק הקדוש רבי הלל קאלאמייא מבטל מלימודו מפני זיכוי הרבים.
- ז. הצדיק הקדוש רבי הלל קאלאמייא העיד על עצמו שערך חיבוריו בכתב ידו בדיו שאסף מדמעות עיניו שבכה על צער גלות השכינה.
- ח. הכתב סופר זצ"ל מעיד שאלמלא רבי הלל היה כלל ישראל בתקופתו יורד לטמיון חס ושלום.

הנסיון הכי הגדול שמנסה הקדוש ברוך הוא לרב וצדיק היושב באהלה של תורה הוא שמזמין לו הקדוש ברוך הוא הזדמנות להציל את הכלל מרדת שחת ואינו רוצה בטענתו שאינו יכול לבטל מתורתו ועבודתו

א. קטע ממכתב שכתב הגאון רבי חיים סופר לרבי יוסף שאול ואלו דבריו:
אלקים יענה את שלום הרב הגאון המפורסם הצדיק נזר ישראל הרב ר' יוסף שאול
נ"י אב"ד דק"ק לעמבערג יע"א.

אחד"ש הדר"ג נ"י, יש לי דבר לדבר בעבור כבוד ד' וכבוד תורתו הקדושה ויראתו הטהורה אשר אין לחשות עוד, פן ואולי חס ושלום יעבור הזמן.

הדר"ג נ"י יודע מכל אשר עבר על מדינת אונגארן, כי עבדי ד' לחמו מלחמות ד' שבע שנים רצופות, משנת תרכ"ה אשר היינו אז לפני הקיר"ה היתה המלחמה נגלה וגם שנתים עברו טרם הגיע הדבר. ובזכות התורה ומסירות הנפש עשה ד' נפלאות תלי"ת, אבל צדיקים אין להם מנוחה בעולם הזה בעבור עולם הבא, מעשה אבות סימן לבנים אמרו חכמז"ל, וד' צדיקים יבחן לדעת היש ד' בקרבם, כי בוודאי כל איש אשר נפקחו עיניו בתורה הקדושה אז מנוחת הנפש ללמוד וללמד ולהורות זה בעיניו מעין עולם הבא, כל הנשמה תהלל לד', ובמה מנסה ד' עבדיו אם יקיימו, עת לעשות הפרו תורתך. אם יפירו תורה בשביל לעשות לד' לבטל מלמודם ולחרחר ריב עם המורדים והפושעים והכופרים שלוחי היצה"ר, כמעט אין נסיון גדול לפני עבדי ד' מזה...

וכאשר הצעתי הדברים לפני גאונים וזקני הדור ושאלתי את פיהם, הכי יאמינו שד' יסלח לכל גאוני וצדיקי עולם אשר יש בידם למחות ולהזהיר את העם מדוע ישבו וידמו, הכי כה עשו אבותינו מעולם בזמן התנ"ך או בימי התנאים או בימי ראשונים, הכי לא יצאו שרי צבאות בראש העם בכל דור, מה עשה הרשב"א ומה עשה

הרמב"ם וכדומה לאלף, הלא אמרו חכז"ל, מי שיש בידו למחות בעירו או במדינתו או בכל העולם כמבואר בתנחומא פרשת משפטים, ורצה לומר פן חלילה יבקש ד' צאן קדושים מיד רועי ישראל אשר החרישו ולא מיחו וביקשתי עמדו נא להרעיש העולם נגד רשעי ארץ וכדומה, ושאלתי הכי עת עתה ללמוד, הלא בא עת להציל מפי אר"י שה פזורה ישראל וכדומה...

ידע הדר"ג נ"י, הגם שנודע בכל העולם כי כל ימיו ורגעיו מקודשים לשמים לתורה ועבודה, בכל זאת עת לעשות לד' למי יורה דעה למי יבין שמועה, מה בצע להוציא לאור ספרים אם חס ושלום הכלל ישראל ינזר אחר מד', יקבל הדר"ג נ"י שכר זכות כל ישראל אם לא ילמד איזה שבועות ויכתב לכל גדולי פולין וגם לגאוני אונגארן שהוא יבקש להיות בראש לבוא אל החתום עם כל קדושים עמו מכל מדינת המלך להרעיש פני תבל...

הבוזחן לבבות וידע מחשבות, הוא יודע כי בהגיגי תבער אש אם אזכור בחרבן הגדול ועל כן דברתי בלשוני והנני וגם שאר רבנים יראים מוכנים להיות משרתים לעבדי ד' ולהיות נטפלים לעושי מצוה גדולה הזאת. דברי הכותב לכבוד ד' ולכבוד התורה, הניתנ' בהר סיני באש בבטחון, שכל הרשעים יהיו כקש אשר שלהבת הקודש תאכלם ויתמו חטאים ובית צדיקים יעמוד הדש"ת.

הק' חיים סופר חונה פה מונקאטש

(ספר אדמור"י בעלו ח"ב)

הצדיק הקדוש רבי הלל מקאלאמייע ויתר לעבור על כל הש"ס כמה פעמים ועל כתיבת חידושים על הש"ס מפני שהיה טרוד להציל את כלל ישראל מרדת שחת

ב. ... ועבור שצדיקו של עולם יודע נפש בהמתו שלא עשיתי ספרי אלה עבור בצע כסף כי לא נהנתי בביתי שום דבר מהם הגם שאני רק עשיר של פרקי אבות, וכן קבלתי עליו גם קיימתי בעזר השם וקצרתי נפשי העלובה מלחזור על תלמודי עבור שאזכה להרבות כבוד שמו יתעלה, לכן ואני תפלה שלא תהיה יגיעתי חס ושלום לריק שיתן ד' את ספרי לחן בעיני עם ד' ויקבלו האמת ממני שאמרו ולא יראו את המדבר כי אם אל הדברים...

קאלאמיא יום ב' כ"א אייר שנת תרמ"ג לפ"ק

דברי הק' הילל בן לאמו"ר כקש"ת מו"ה ברוך בענדיס ל"ש זללה"ה

(אבקת רוכל ח"ג)

ג. יש בנמצא כתב יד שהגה"ק הנ"ל צוקללה"ה ציין בו ציונים וחידושים בקיצור נמרץ בראשי פרקים על כל התנ"ך והמדרשים ש"ס, שו"ע, פוסקים, ראשונים ואחרונים ועל תורת הנסתר, ויותר על פיענוחם באריכות להוציאם לאור עולם, בגלל טרדותיו המרובות שהיה מוטרד ועוסק בהצלת כלל ישראל.

ד. ידוע גם כן שהתבטא פעם שהיתה לו היכולת לסיים הרבה פעמים את הש"ס, כמו כן היה בידו לחדש חידושים נפלאים על הש"ס כולו ולהעלותם על הכתב, וביטל תלמודו וחידושו משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

ה. קטע מכתב הרהגה"צ אבד"ק סערדעהעלי (נכד המחבר) להוצאת ספר הקדוש משכיל אל דל חלק ראשון בפעם הרביעית בעיר טירנוי.

ב"ה, דונאסערדאהעלי, יום ה' לס' כי ברוך הוא, ויתן ה' ברכה לפ"ק

הלא כל ספה"ק מפורסמים בעולם בכל קצוי תבל לשבח ולתהלה וסגולה רבה וגדולה ללמוד מתוך ספה"ק שנכתבו בלהבת אש ורוח הקודש, וכמה עובדי ידענו איך פעלו חיבוריו הקדושים לכל רואי ולומד בתוכם, ועשו רושם גדול עליהם והרבה חזרו בתשובה שלימה על ידי. אמנם אין כאן מקומו לפרטם - ואל תתמה על זה איך אותיות נדפסות יכולים לעשות רושם גדול כ"כ ולירד לחדרי לב רואיהם! תא שמע מה שסיפר לנו כ"ק אאמו"ר הגה"ג רש"ל זצ"ל שכאשר היו כמה שעות קודם הסתלקותו של כ"ק זי"ע אצל מטתו העיד על עצמו שאת כת"י של חיבוריו כתב בדיו שעשה הוא בעצמו ותחת מים להכנת עשיית הדיו לקח דמעת עיניו אשר אספם בסוד ובהסתר מידי יום ביומו ובפרט בלילות לתוך כלי בחתבודתו כאשר הצטער ובכה תמיד על צער גלות השכינה ועם דיו כזו (דהיינו דמעות עיניו) כתב חיבוריו. וע"כ אין שום חידוש כל מה ששמענו ועין בעין ראינו עד כמה עשו דבריו הקדושים רושם אצל שומעיו וכל רואי ולומדי ספריו.

הק' הילל וויינבערגער אב"ד דפה סד"ה והגליל יע"א, נכד הגה"ק מרן המחבר זי"ע ועכ"א

הגה"ק רבי הלל זצוקללה"ה הציל את כלל ישראל בדורו שלא ילכדו ברשת הנעאלאגען

ו. בעתון מחזיקי הדת מיום י"ב סיון תרנ"א, כותב הרב ר' ישראל יונתן בנימין כהנא מקלויזנבורג, שבקונגרס שהיה בפעסט נגד הנאולוגען אשר כמה גדולי הדור הסכימו לפשר עמם, אם כי מחשבתם היתה לשם שמים למען השלום, אבל הצדיק רבי הלל ליכטענשטיין מקאלאמייא מהר לבא לאסיפה, כשופר הרים קולו להזהיר את הרבנים להציל שה פזורה מרשת מהרסי הדת אשר טמנו לנו, ומספר שה"כתב סופר" ז"ל אמר לו שאלמלא רבי הלל היו כמעט מתפשרים אתם, שבחלקקות לשונם היו מתעים את אחנו בני ישראל, אבל הצדיק רבי הלל נסע מעיר לעיר והלהיב את העם להזהר שלא ילכדו במצודתם.

❖ פרק ה ❖

התוכן:

- א. מורה דרך למזכי הרבים.
- ב. גודל המצוה לזכות את הרבים על ידי ספרים.
- ג. מזכה את הרבים בתוכחה להחזירם בתשובה הגאולה תלויה בו.
- ד. הטובות הגדולות הבאות על המזכים את הרבים.

- ה. המזכה את הרבים צריך לעמול אפילו מאה פעמים.
- ו. כל המרבה כבוד שמים וממעט בכבודו כבודו מתרבה.
- ז. המזכה את הרבים נוטל את כל המצוות של המוכח עד סוף כל הדורות לחלקו.
- ח. זיכוי הרבים הוא הוכחה לעבודת השם יתברך באמת.
- ט. כשאדם אוהב את מלכו משתוקק גם לאהבהו על כל בני מדינתו.
- י. על ידי זיכוי הרבים יוצא ידי חובת ערבות.
- יא. מי שאינו מזכה את הרבים אין חייו חשובים חיים.
- יב. כשאדם רוצה לצאת ידי חובתו בעבודת השם יתברך הוא רק על ידי זיכוי הרבים.
- יג. זוכה לקיים מצות "ואהבת את ה' אלוקיך" על ידי שדורש דברי כיבושין ומחדיר אהבת ה' בבריות.
- יד. כל מה שמתקן יותר נפשות זוכה בזכויות יותר רבות.
- טו. כל הזכויות שמזכים את הרבים נזקפין למזכי הרבים.
- טז. כל מי שמרחם על נפש המסכן ומחזיר לו נפשו מחשיב לו הקדוש ברוך הוא כאילו בראו.
- יז. אלקנה זכה לבן כשמואל מפני שזיכה את הרבים.

גודל השכר של המורה דרך למזכי הרבים

ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה (אבות ה, יח): כל המזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו; וגדולה מזו אמרו (שם יט): כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו. ויש כמה מיני מזכה: האחד - על התורה, כגון ללמד את העם דעת ויראת השם ואיזוהי דרך ישרה ולדרוש ברבים דברי מוסר וחוקי האלקים ותורותיו תמיד, אולי באיזה יום מן הימים יעשו דבריו פירות, אם לא למאה - לעשרה, ואם לא - לאחד. ומה טוב ומה נעים לכתוב בספר קיצורי דינים ודברי מוסר והנהגות ישרות, וללועזים - בלע"ז, שהרי הוא כדורש בפני אלפי רבבות ישראל, ואולי באיזה דור מן הדורות לאיזה איש ישראלי יעשו דבריו פירות ויהיה מזכה אותו. וידוע כמה הפליגו בזוהר הקדוש (שמות דף קכח): בעצם שכר ומה נעשה יקר וגדולה למאן דמזכי לחיביא*, הפלא ופלא!

❖ הערות ❖

* למי שמחזיר את הרשעים בתשובה.

הנה כי כן לו בכח יגבר איש, וברוח שפתיו יוכיח את אחרים. וזו מצוה על כל אדם, לא לחכמים בלבד, רק איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק ונתחזק לעשות נחת-רוח ליוצרנו. בכלל מזכה - לומר ברכות בקול רם, כדי שיענו אמן, ובפרט בברכות העולים לספר תורה, שיש אומרים שאם לא השמיע קולו כדי שיענו הקהל אמן, הווי ברכותיו לבטלה, שאלו הברכות מברך העולה בעד כל הקהל ומוציא את הרבים ידי חובתם (או"ח סימן קלט, סעיף ו). וידוע שגדול העונה אמן, ולפי גודל המצוה יגדל שכר המזכה:

וכן בכלל מזכה - שבמדו בקהל אנשים או בסעודות יפתח פיו בדברי-תורה, ואף מי שלא ידע דבר מדברי-תורה שאול ישאל האיש לתלמיד-חכם שבתוכם אפלו דבר קל בדברי-תורה, ומתוך דפתח לה פתחא - תורה אזלא ומרוחא, ונמצא גורם שיקיימו דברי חכמים שאמרו (אבות ג, ד): שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי-תורה וכו', ושלא יעברו על דברי חכמינו זכרונם לברכה שאמרו (שם א): שנים שיושבין ואין ביניהם דברי-תורה וכו'. וכן בכלל מזכה - שישתדל לתקן תקנות והנהגות ישרות בעירו, כגון שיעשו קופה לעניים בפתח בית-הכנסת וכדומה. כלל הדברים: כל אשר יוכל לומר "אל נא אחי תרעו" וכל אשר יוכל להיות מעשה את אחרים לדבר מצוה בדבריו או שממנו יראו וכן יעשו - זכות הרבים תלוי בו: (פלא יועץ את מזכה)

נלמד מדבריו לענינינו. מה בדברים יחידים בלבד בכל דבר לעצמו הוי בכלל מזכה הרבים, אם כן מכל שכן וקל וחומר ב"ב של ק"ו כשמצילים יהודים מרדת שחת ובבת אחת אנו מזכים אותם ליהפך ליהודים כשרים נאמנים שומרי תורה ומצוות כמה זכותים אנו זוקפים לעצמינו בפעולה אחת, ומכאן שאין לשער ולתאר הזכויות הרבות והגדולות שאנו זוכים בזה אם נגיע למיליוני היהודים בפעם אחת במשלוח ספרי יסודות היהדות - על ידי הדואר - דהיינו: על קדושת השבת, טהרת המשפחה, כשרות, תפילין, מזוזות ועוד, האם אפשר לנו לקבל מושג אפילו הכי קטן מה גודלים רבים זכויותינו שהננו זוכים בזה בבת אחת.

גודל המצוה לזכות את הרבים על ידי ספרים

ב. "זאת התורה אדם כי ימות באהל". "זאת התורה אדם" - האדם הוא בכחינת ספר תורה. (בספרים)

בשנת ת"ר היה הרב הקדוש ר' יצחק מוורקי ז"ל בלובלין, ובשבת-קודש היתה ברית-מילה בבית-המדרש של הרבי מלובלין ז"ל. הדבר היה כעשרים וחמש שנים אחרי פטירתו של הרבי מלובלין (נפטר בט' באב, שנת תקע"ה). באו אל הברית מילה כל גדולי העיר, וערכו הסעודה על השולחן שהרבי היה מיסב אליו בחייו. את השולחן העמידו ממזרח למערב, וחשבו שהרבי מוורקי ישב בראש השולחן, ממזרח. אך הרבי סירב לעשות כן, ואמר:

- בחייו של רבינו לא הלכתי מעולם למעלה מחצי בית המדרש מיראת רבנו. והוא ישב למטה בקצה השולחן, לצד מערב. נדחק כל הקהל סביבו לצד מערב, ונהיה שם דוחק גדול. אמר להם הרבי מוורקי:

כל יהודי הוא כמו ספר, ועל כן אין להישען עליו ולדחוק.

שאלו הרב הצדיק ר' גציל, נכדו של הגאון ה"חכם צבי" ז"ל:

- והרי ספר אחד מותר להניח על ספר שני?...

השיב הרבי: - כל אחד מישראל חייב לומר על עצמו, שהוא איננו ספר.

והיה באותה מסיבה גם הרב דמתא, הגאון המפורסם ר' משולם זלמן אשכנזי, זצ"ל אב"ד דלובלין. נענה הגאון ואמר:

- אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי.

ומתוך הדברים נתגלגלה השיחה על גודל המצוה לזכות את הרבים בספרים ועשה אז הגאון הנזכר צוואה, שאחר פטירתו יתנו כל הספרים שלו לבית המדרש לתועלת הרבים, וצוואתו קוימה.

וזה בעצם כל מטרתנו שעל ידי משלוח ספרים למיליוני היהודים על ידי זה נזכר בפועל לשוב אל ה' ולקיים מצוותיו.

המזכה את הרבים בתוכחה להחזירם בתשובה - הגאולה תלויה בו

ג. ראה עיני ספר חזיונות כתובים באצבע מיד הקדוש רבנו הרב חיים ויטל זצוק"ל בכתב יד ממש ושם נאמר דרבנו האריז"ל היה מזהירו תמיד ובחלום ידבר בו שירבה דרשיו להוכיח לעם ולהחזירם בתשובה ובזה תלויה הגאולה, ואין קץ לשכרו.

מחזיק ברכה להחיד"א, אורח חיים, רצ מספר הקדוש מקדש מעט

הטובות הגדולות הבאים על המזכים את הרבים בדברי תוכחה

ד. למד אדם ולימד, ושמר ועשה, והיה סיפק בידו למחות ולא מיחה הרי זה בכלל ארור - לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא למד לאחרים ולא היה ספק בידו למחות ומיחה הרי זה בכלל ברוך.

(ויקרא-רבה כה)

מפני מה זכה ירבעם למלכות? מפני שהוכיח את שלמה.

(סנהדרין קא:)

יאהב את התוכחות, שכל זמן שתוכחות בעולם נחת-רוח בא לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם.

(תמיד כה)

כל המוכיח חברו לשם שמים זוכה לחלקו של הקדוש-ברוך-הוא, ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד.

(שם)

כל היודע להוכיח ומוכיח את הרבים, הרי הוא עושה קורת-רוח לפני קונו.
(תנא דבי אליהו רבה ג)

מזה [מפינחס] ילמד האדם שיקנא את קנאת ה' צבאות כשרואה איזה חילול השם או חילול התורה. ראה איך החזיק לו השם יתברך טובה וחסות וברית שלום, עד כאן לשונו.
(של"ה הקדוש בעשרה הלולים)

כתב הרמ"א ביורה-דעה (שלב בסופו) ובחשן-המשפט (סימן יב) מתשובת מהר"י וייל (סימן קנז) דנהגו עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר, מזה דשו רבים וכהיתרא דמו להם לחנף לאשר לו שם ויד קצת אצל שום שררה או שאר תקיפות אף-על-גב דלא ברי היזקא, על כן תפוג תורה. ולעניות דעתי טעות גמור הוא זה ודברי מהר"י וייל לא נאמרו אלא בברי היזקא ואי לא תימא הכי בטלת לא תגורו מעיקרא דודאי לא נאמר לא תגורו כי אם בדאיכא מקום לירא כמו שכתוב בנדה (דף סא, ועיין זה בשו"ת הרשב"א הובא בבית-יוסף חושן-המשפט יב), וכו', ושופט הממונה על ישראל לרדות העוברים ומקיים לא תגורו יזכה למחיצת פינחס המקנא, ורעה אליו לא תאונה.
(פתחי תשובה בשם בכור שור)

כל ההוא בר נש דמקני לה לקודשא בריך הוא לא יכיל מלאכא דמותא לשלטא בה כשאר בני נשא.
(זהר הקדוש, חלק ג, דף כט:)

כל מי שיש בידו יכולת למחות ומוחה ונוקם נקמות מהרשעים בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית ולזרעו אחריו כמו שעשה לפינחס.
(ראשית חכמה, שער הקדושה, פרק יב, בשם הר"י אבוהב זצ"ל)

המזכה את הרבים בדברי תוכחה צריך לעמול אפילו מאה פעמים
להטות את הטועים אל הדרך הישרה, דרך ה'

ה. כתיב "כי תפגע שור אויבך או חמרו תעה השב תשיבנו לו" (כ"ג ד). ובפרשת תצא (דברים כ"ב א') כתיב, "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם, השב תשיבם לאחיך". וכתב הרמב"ן ז"ל, הוסיף בכאן לומר "נדחים", כי תועה שתעה מדרכו ויוכל להטותו הדרך בלא עמל גדול, ועתה הזכיר נדחים שברחו ממנו והרחיקו, והזכיר שה הוא כאבד, וכו', עד כאן לשונו.

ומזה נוכל להתבונן, אם חסה התורה כל כך על ממונו של ישראל, אפילו על חמורו או שיו, שתעה והרחיק מן הדרך והחובה על כל אחד להטותו הדרך, כל שכן שצריך לרחם על הנפש הישראלית, שתועה מן הדרך אפילו אם יצטרך עמל רב להשיבה.

והנה ידוע דרשת חז"ל (ב"מ ל"א א') על הכתוב, "השב תשיבם לאחיך", אפילו מאה פעמים. ומזה נלמוד אף בענינו שצריך לעמול אפילו מאה פעמים להטות את התועים אל הדרך הישרה, דרך ד'.

ובאמת בזמנינו, אפילו חוטאים גמורים מצוי ברובם שאינם להכעיס חס ושלום, רק תועים בדרך על ידי איזה פושעים שמתעים אותם מן הדרך, והרי הם ממש

כשה אובד שאינו יודע איך לשוב אל בית בעליו, ומצוה רבה לרחם עליהם ולהורותם. הדרך הנכונה, וכמו שכתוב "והודעת להם את הדרך ילכו בה".

והנה ישנם אנשים מבעלי תורה אשר נתן ה' בהם חכמה ותבונה וראויים להקרא בשם רועי ישראל, ויש בכחם לרפאות שבר עמנו להורותם הדרך הסלולה לה', אין להם לחשות בעת הזאת, שעל ידי השיים התועים בדרך נעשים אבודים לגמרי בהמשך הזמן, ודמם ידרש מהם. ועל זה רמז הנביא יחזקאל (ל"ד) "בן אדם הנבא וגו' את הנחלות לא חזקתם וגו' ואת האובדות לא בקשתם, ודרשתי את צאני מידם". ואם הוא צופה ומביט על עניניהם ושומרם מלהלכד ברשת היצר הרע, שכרו גדול מאד. ויש שכר מיוחד לפרנסי ישראל לעולם הבא, כדאיתא בספרי פרשת פנחס והובא ברש"י על הפסוק "ויקח את יהושע" ע"ש.

(תפץ חיים על התורה)

כל המרבה כבוד שמים וממעט על ידי כן בכבודו, כבודו מתרבה

ו. במדרש רבה במדבר (פרשה ד') מאמר המתחיל ופקדת אלעזר הכהן וגו'. אליהו אומר כל המרבה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו, כבוד שמים מתרבה וכבודו מתרבה, וכל הממעט כבוד שמים ומרבה כבוד עצמו, כבוד שמים במקומו וכבודו מתמעט. מעשה באיש אחד שהיה עומד בבית-הכנסת ובנו עומד כנגדו וכל העם עונים אחר העובר לפני התיבה הללויה ובנו עונה דברים של תפלות. אמרו לו ראה בנך שהא עונה דברים של תפלות. אמר להם ומה אעשה לו תינוק הוא ישחק. שוב למחר עשה כאותו ענין וכל העם עונים אחר העובר לפני התיבה הללויה ובנו עונה דברים של תפלות. אמרו לו ראה בנך שהוא עונה דברים של תפלות. אמר להם ומה אעשה תינוק הוא ישחק. כל אותן שמונת ימי החג ענה בנו דברים של תפלות ולא אמר לו כל דבר, ולא יצאת אותה השנה ולא שינתה ולא שלשה עד שמת אותו האיש ומתה אשתו ומת בנו ובן בנו ויצאו חמש עשרה נפשות מתוך ביתו ולא נשתייר לו אלא זוג אחד של בני אדם אחד חיגר וסומא ואחד שוטה ורשע. שוב מעשה באדם אחד שלא קרא ושנה וכו'. והמעשיות אלו איתא גם כן בילקוט פרשת לך.

❖ הערות ❖

כלומר מסייעה היא לבעל האבדה למצאה, כמו שה אם אבד מהעדר, הרועה מחזר אחריו, להשיבו אל העדר, וגם השה מצדו צועק בבדידותו ורוצה הוא למצוא את העדר ואת בעליו. וזה מה שאמר דוד המע"ה על כלל ישראל, שהוא בבחינת "אבדה המתבקשת", תעיתי כשה אובד, כשה הצועק כשתעה ורוצה לשוב למקומו, אזי יש תקוה, כי סוף כל סוף יפגשו השה והרועה, אחרי ששניהם צועקים ומבקשים זה את זה, כן הוא כלל ישראל אפילו כשתעה, רוצה הוא להדבק בבוראו, וזהו בבחינת שובו אלי ואשובה אליכם(מעשי למלך).

ב. ובשם הגאון ר' מ"מ עפשטיין זצ"ל, שמעתי לפרש הכתוב בתהלים קי"ט, תעיתי כשה אובד בקש עבדך וגו'. דהנה בגמ' מכות כ"ד א', אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים. מתקיף לה ר"פ דילמא כאבדה המתבקשת. דכתיב (תהלים קי"ט) תעיתי כשה אובד בקש עבדך. והביאור הוא, דישגן שני מיני אבדות: ישנה אבדה, שאבודה מבעל" ומונחת דומם כאבן, כמו מי שאבד לו ארנק, בעל האבדה מחזר על אבדתו, אבל האבדה אינה מתבקשת, כלומר אינה עוזרת לו מאומה למצאה. וישנה אבדה שהיא בעצמה מתבקשת,

נלמד מזה שאל יסתכל אדם על כבודו שמתמעט בפעולתו למען השם, כי אדרבא באם יהיה כוונתו להרבות כבוד שמים כבודו יתרבה.

הגר"א מבאר שמי שעוסק בזיכוי הרבים בתוכחה נוטל את כל המצוות של המוכח עד סוף כל הדורות לחלקו

ז. ועידוד גדול להתאזר בעוז ולכבוש את ביישנותנו ולהוכיח לאחרים מצאנו בגר"א למשלי (פרק י"ב פסוק י"ד) וזה לשונו: "שלעולם יראה אדם להוכיח את חברו על דבר שעושה לא טוב (פירושו לשונו: לא רק בעבירה ממש אלא גם על דבר לא הגון, ככתוספות ד"ה כבר בברכות ל"א): כי אם ישמע לו ויטיב את מעשיו אז כל המצוות שיעשה הם על ידו (וגדול המעשה יותר מן העושה, קל וחומר כשנכפיל ריבוי פעולות מעשה התיקון במעשי המוכח מהיום והלאה) יטול שכר כמו העושה עצמו ואם לא ישמע לו אזי יטול את הטוב ממנו כמו שכתב האר"י ז"ל והוא בסוד זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן והרשע נוטל חלקו בגיהנם, עד כאן לשונו (ועיין בספר חסידים באריכות גדול).

זיכוי הרבים היא הוכחה לעבודת השם יתברך באמת

ח. כתב בספר "דבר בעתו" מבעל החפץ חיים זצ"ל, וזה לשונו: גם ידע האדם שיש חילוק גדול בין העובד ה' ומקיים מצוותיו בעבור שחפץ באמת בעבודתו ובמצוותיו, ובין מי שעושה הכל רק לקבל שכר בזה ובבא, ויורה על זה הכתוב אשרי איש ירא ה' במצוותיו חפץ מאד, ויורה על זה הכתוב במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, וזה שנאמר "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו", ורצה לומר אפילו מקיים מצוות ה' אבל רק בשביל עצמו תראו ההיכר ביניהם לעתיד לבוא. ובמה יבחן האדם אם הוא עובד אמיתי או כוונתו בעבודתו רק בשביל הנאה עצמית לקבל שכר ולהנצל מעונש. הבחינה היא בזה, דמי שהוא עובד אמיתי, תשוקתו שיהיו הכל עובדי ה' ועושי רצונו, כדי שיתגדל כבוד השם יתברך, ואם הוא רואה אנשים עוברים על רצון השם יתברך הוא מיצר ודואג עד מאוד. לא כן מי שכוונתו רק בשביל הנאת עצמו, אין חושש כלל אם שאר אנשים עוברים על מצוות ה', וחושב כיון שהוא בעצמו נזהר שלא יעבור על התורה ולא יענש בגיהנם, דיו לו, ועל כן אינו מיצר ודואג כלל שאחרים מחללים שם כבודו ית' בשאט נפש. ותדע אחי כי כל זה פשוט בעינינו גם כן, שמי שאומר מה לי לדאוג על אחרים לעזור להם שלא יכשלו באיסורים אות הוא שכל עבודתו הוא רק בשביל עצמו שיביא טוב לו בזה או בכא ולא בשביל כבוד השם יתברך שאילו היה חושש לכבודו בודאי היה מתחזק בכל עוז שלא יעבור שום אדם על עבירה.

כשאדם אוהב את מלכו משתוקק גם לאהבהו על כל בני מדינתו

ט. בפרשת קריאת שמע "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וכו'" פירשו חז"ל, "ואהבת", שתאהבהו על הבריות, והוא כמו האוהב הנאמן למלכו משתוקק לאהבהו על כל בני מדינתו, שיהיו הכל נאמנים בעבודתו באהבה ובלב שלם. ומה שסיים הכתוב בכל לבבך

וגו' משמע דקאי על ענין זה נמי דצריך להשתדל בכל לב ובכל נפש, ובכל נפשך היינו לאהבהו על הבריות שלא לשמוע ליצרו, ובכל מאדך שלא יקפוץ את ידו במקום שנוגע לכבוד שמים, שיתחזק על ידי זה עבודתו בעולם. וזה מה דאיתא בספרי "ואהבת את ה' אלקיך" שתאהבהו על הבריות כאברהם אביך דכתיב "ואת הנפש אשר עשו בחרן".

וידוע דרכו של אברהם אבינו שהיה גדול במידת החסד מאוד ועל ידי זה קירב את הבריות תחת כנפי השכינה וכדכתיב "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם", וכדאיתא במדרש דעל ידי האשל הוקרא ה' בפי כל הבריות וזהו שאמר "ואהבת את ה' אלקיך" וכו"ל.

על ידי זה שהוא מזכה הרבים יוצא ידי חובת הערבות

י. גם ידוע שכל איש ישראל שקיבל על עצמו קיום התורה בעת קבלת התורה לא על עצמו בלבד קיבל אלא כל מה שיהיה ביכלתו לחזק את קיום התורה אצל שאר בני ישראל התחייב על עצמו ונעשו אז כל ישראל ערבים זה לזה. וזהו סיוע התורה בפרשת נצבים, "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת", וכמו שפירש רש"י, דהיינו שנעשו ערבים זה לזה.

מי שאינו מזכה את הרבים איך חייו חשובים חיים

יא. בספורנו פירש המשנה, הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי (אבות פ"א מ"ד), וכשאני לעצמי מה אני, אם אני עושה רק לנפשי בלבד ואיני דואג לנפשות אחרים, מה אני חשוב. ואם לא עכשיו אימתי, שהחיים קצרים, וכל שעה שעוברת אינה חוזרת עוד.

כשאדם רוצה לצאת ידי חובתו בעבודת השם יתברך - הוא רק על ידי זיכוי הרבים

יב. בספר "מבשר צדק" פירש מה שכתוב אם אין אני לי מי לי, כי אפילו יחיה אדם אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה אף על פי כן לא יוכל לצאת ידי שמים מה שמחויב לעבוד את השם יתברך. ותרופה אחת מצאנו לו אם יזכה את הרבים בתורה ובמצוות אז תורתם ומצוותם יהיו לו למליצי יושר לפני אב הרחמים יתברך. וז"ש אם אין אני לבדי עוסק בתורה ובעבודה אלא אני עוסק עם רבים ומזכה אותם מי שיעשה מצוות ומעשים טובים לי שייך לי כיון שאני זכיתי אותם וכל מה שעושים יעלה על חשבונני. וכשאני לעצמי עובד ה' ואינני מזכה את הרבים מה אני כלומר מה אני נחשב וכו'.

זוכה לקיים מצות "ואהבת את ה' אלקיך" על ידי זה שדורש דברי כיבושין ומחדיר אהבת ה' בבריות

יג. בספר חרדים הקדוש ובתשב"ץ הקדוש וברמב"ם מובא, "ואהבת את ה' אלקיך", שידרוש לאחרים דברי כבושין עד שיאהב ויכניס את אהבתו יתברך על בריותיו,

וכמו איש נאמן האוהב את המלך משתדל בכל כחו להכניע אומות אחרים להכניסם תחת ממשלת מלכו.

ובודאי אין חילוק בין אדם קטן ובין אדם גדול, כל מי שנאמן למלך משתדל להכניס אהבת המלך בלב הבריות. ועל אחת כמה וכמה להכניס אהבת מלך מלכי המלכים בלב הבריות גם הקטן יאמר גדול אני וכל אחד מה שביכולתו לעשות לאהב את הקדוש ברוך הוא על הבריות מחויב לעשותו ככל האפשר ואפילו אדם קטן אם ימנע עצמו מזה מפני עניויותו ענשו גדול מנשוא שמנע הטוב למלכו.

כל מה שמתקן יותר נפשות זוכה בזכויות רבות יותר

יד. בספר הקדוש "חובת הלבבות" שער אהבת ה' פ"ו וזה לשונו: וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהיה זכותו מעוטה, ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכויות כל מי שמתקן לאלוהים. כמו שאמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ואמרו משה זכה וזיכה את הרבים זכות תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל". ואומר (משלי כ"ד) "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב". ואומר (מלאכי כ') "תורת ה' בפי" וכו'. ואומר (דניאל יב) "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". ועל כן צוה הבורא להוכיח את המקצרים כמו שכתוב "הוכח תוכיח את עמיתך" ואמרו ז"ל עד היכן היא תוכחה רב אמר עד קללה ושמואל אמר עד הכאה, ונאמר "מוכיח אדם אחרי חן ימצא", ומהם שמחתו וגילתו בזכויותיו מפני ששש בהם לא לגיאות ולתפארת, עד כאן לשונו.

כל הזכויות שמזכים את הרבים נזקפין ונלווים למזכה הרבים

טו. ובזוהר הקדוש (בראשית דף ע"ט), ויקח אברם וגו' "זאת הנפש אשר עשו בחרן". א"ר אבא אי הכי כמה בני נשא הוּו אי תימא דכלהו אזלו עמי, א"ר אלעזר אין וכו'. א"ל ר' אבא אי הוה כתיב והנפש וגו' הוה אמינא הכי, אלא ואת הנפש כתיב, את לאסגאה זכותא דכולהו נפשאן דהוּו אזלי עמי דכל מאן דמזכה לאחרא ההוא זכותא תליא בי' ולא אעדי מני' מנלן דכ' ואת הנפש וגו' זכותא דאינון נפשן הוה אזיל עמי דאברהם. (ועיין תד"א רבא פרק כ"ה)

אלקנה זכה לבן כשמואל מפני שזיכה את הרבים

יז. בשמואל א', א', "ויהי איש אחד כו' ושמּו אלקנה" גו', בפסוק ג' "ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבוח לה" וגומר.

אלקנה היה עולה לשילה ארבע פעמים בשנה, שלשה מן התורה ואחת שקבל עליו בנדבה, שנאמר "ועלה" כו' [ונאמר בענין זה (שם כ"א) "את זבח הימים ואת נדרו" דמשמע חוץ מן שלש רגלים, ישועות יעקב] עלה אלקנה ואשתו ובניו ובני ביתו ואחיו ואחיותיו וכל קרוביו היו עולין עמו, ואמר להם למדו דרך עבודה מן הכנענים ומן העכו"ם שעשו דרך עבודה לעבודה זרה שלהם אף על פי שהם הבל וריק, קל וחומר

שאתם צריכים לעשות דרך עבודה ולעלות לפני ארון ברית ה' שהוא א-ל חי וקיים בריך שמייה לעלם ולעלמי עלמייא, אמר להם שיעלו כולם עמו וכשעולים עמו בדרך היו לנין ברחובה של עיר, והיו מתקבצין האנשים לבד, והנשים לבד, שכן האיש היה מדבר עם האיש, והאשה עם האשה, וגדול עם הקטן, והיתה המדינה מרגשת והיו שואלין להם להיכן תלכו ואומרים להם לבית האלקים שבשילה שמשם תצא תורה ומעשים טובים, ואתם למה לא תבאו עמנו ונלך ביחד, מיד עיניהם משגרות דמעות ואומרים להם נעלה עמכם, וכן אמר להם עוד הפעם עד שעלו עמו.

לשנה הבאה חמשה בתים, ולשנה האחרת עלו עמו עשרה בתים, ולשנה האחרת הרגישו כולם לעלות והיו עולין עמו כמו ששים בתים, ובדרך שהיה עולה שנה זו אינו עולה לשנה האחרת עד שהיו כל ישראל עולין והיה אלקנה מכריע את כל ישראל לכף זכות וחינך אותך במצות וזכו רבים על ידו.

הקדוש ברוך הוא שהוא בוחן לבות וכליות אמר ליה לאלקנה אתה הכרעת את ישראל לכף זכות, וחנכת אותם במצות, וזכו רבים על ידך, אני אוציא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו, הא למדת בשכר מעשה אלקנה - שמואל.

❖ פרק ו ❖

עסקני ציבור, פרנסי הדור, אופן הנהגתם עם הציבור, מי הם הראויים להמנות פרנס על הציבור, גדולתם, מעלתם, שכרן, עונשן, סיועם. על פי דברי חז"ל "וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם. וצדקתם עומדת לעד" (משנה אבות פ"ב)

כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים הוא ככל פושעי ישראל בגופן שיורד לגיהנום לדורי דורות

א. וכל העוסקים עם הציבור. תניא ב"ש אומרים, שלשה כיתות ליום הדין וכו' אבל המינין ושנתנו חתיתם בארץ החיים יורדין לגיהנום ונדונין בה לדורי דורות וכו' אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים. (ר"ה יז.)

כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם

אמר רב יהודה אמר רב, כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם שנאמר (איוב ל"ז) "לכן יראוהו אנשים לא יראוהו פל חקמי לב". (ראש השנה דף יז., ועיין ספר חסידים סימן קמ"ה)

פרנס המתגאה על הציבור בחינם הקדוש ברוך הוא בוכה עליו בכל יום

ב. תנו רבנן, שלשה דברים הקדוש ברוך הוא בוכה עליהם בכל יום, על מי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, ועל פרנס המתגאה על הציבור בחנם*.

(חגיגה ה)

פרנס המתגאה על הציבור בחינם אין הדעת סובלתו

ד. ארבעה אין הדעת סובלתן אלו הן: דל גאה, עשיר מכחש, זקן מנאף, ופרנס המתגאה על הציבור בחנם* ויש אומרים וכו'.

(פסחים קיג)

אזהרה לדיין שיסבול את הציבור כאומן הסובל את היונק

ה. "ואצוה את שופטיכם (דברים א) בעת ההיא וכתוב "ואצוה אתכם בעת ההיא". אמר רבי אלעזר א"ר שמלאי אזהרה לציבור שתהא אימת דיין עליהם ואזהרה לדיין שיסבול את הציבור עד כמה אמר רבי חנין ואי תימא רבי שבתאי (במדבר יא) "כאשר ישא האומן את היונק".

(סנהדרין ח)

ההנהגה הרבנית לא ניתנה כדי לשרוד על הציבור, רק לעמוד ולשרתם

ו. כי הא דרבן גמליאל וכו' נתן דעתו להושיב את ר' יוחנן בן גודגדא ורבי אלעזר חסמא בראש, כשעלה ליבשה שלח להם ולא באו, חזר ושלח להם ובאו, אמר להם כמדומין אתם ששררות אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם, שנאמר (מלכים א' י"ב) "וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה".

(הוריות י)

המנהיגות והפרנסות על הציבור צריך לקבלה גם בתנאי שיקללו ויבזו אותה בגללה

ז. ר' אליעזר הוה פרנס חד זמן נחית לביתיה אמר לון מאי עבדיתון אמר ליה אתא חד סיעא ואכלון ושתון וצלון עליך אמר לון ליכא אגר טב, נחת זמן תניין אמר לון מאי עבדיתון, אמר ליה אתא חד סיעא חורי ואכלון ושתון ואקלונך אמר לון כדון איכא אגר טוב, ר"ע בעון ממניתיה פרנס אמר לון נמלך גו ביתא הלכו בתריה שמעון קליה דאמר על מנת מתקללי על מנת מבזייה.

(ירושלמי פאה פ"ח)

❖ הערות ❖

- א.** נוהג עליהם שררה ואינו עומד עליהם בשעת דחוקם.
- ב.** שאפילו הן עצמן מתחרטין לאחר זמן ונבזים בעיני עצמן.
- ג.** עיין הפירוש לעיל.
- ד.** אמר לבני ביתו מה עשיתם אמר ליה אתא חדא שיירא של אורחים ואכלו ושתו והתפללו עליך על אכילתן ושתיתן אמר ליה אין כאן שכר טוב מן השמים שאילו היו מבזין אותו היה שכרו כפול מן השמים.

ח. ג' דברים מכריז עליהם הקדוש ברוך הוא בעצמו פרנס טוב. (ברכות נה.)

ט. התחילו היחידים מתעניין אלו שהן מתמניין פרנסין על הצבור מכיון שהוא מתמנה פרנס על הציבור ונמצא נאמן כדיי הוא מצלי. (ירושלמי תענית פ"א ה"ד)

י. אם ראית חנף ורשע מנהיג את הדור נוח לו לדור לפרוח באויר ולא להשתמש בו. (דב"ר ה"ח)

יא. ויקח את יהושע לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא. (ספרי פינחס קמא)

יב. כל קדושיו אלו פרנסי ישראל שנותנים עליהם נפשם. (ספרי ברכה שד"מ)

יג. אין מעמידין פרנסים לדור אלא אם כן נותנין עצמן עליהן. (פסיקתא זוטרתא ואתחנן)

יד. כשיחדש הקדוש ברוך הוא את עולמו עומד בעצמו ומסדר סדרן של פרנסי הדור. (ילקוט ישעי' תנ"ד)

שזכות אבותם מסייעתם - הסייעתא של העוסקים בצרכי ציבור
להוציא לפועל מעשיהם היא מצד זכות אבות

טו. זכות אבותן של צבור היא המסייעת אל העוסקין עמהן להוציא לאור צדקן ולא מצד טוב השתדלותן של העוסקים.

משה רבינו עליו השלום נענה מכח זכות אבות

טז. שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם וכו'. "ושבח אני את המתים שכבר מתו", כשחטאו ישראל במדבר עמד משה לפני הקדוש ברוך הוא ואמר כמה תפלות ותחנונים לפניו ולא נענה וכשאמר "זכור לאברהם ליצחק ולישראל" עבדיך מיד נענה, ולא יפה אמר שלמה "ושבח אני את המתים שכבר מתו". (שבת ל)

להמנות פרנס על הציבור צריך להיות גם בר אבהן שזכות אבותיו יסייעו

יז. שזכות אבותם כו', כשמינו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה, בן שש עשרה שנה היה, ונתמלא כל ראשו שיבות, והיה רבי עקיבא יושב ומצטער ואמר, לא שהוא בן תורה יותר ממני אלא שהוא בן גדולים יותר ממני, אשרי אדם שזכו לו אבותיו אשרי אדם שיש לו יתד להתלות בה, וכי מה היתה יתדתו של רבי אלעזר בן עזריה, שהיה דור עשירי לעזרא. (ירושלמי ברכות פ"ד)

יח. שזכות אבותם מוסב על העוסקים עם הציבור, דאין ממניין פרנס אלא אם כן יש לו זכות אבות. (מדרש שמואל)

מי שפסקו גדולה מן השמים ומגים דעתו הקב"ה משפילו

יט. וצדקתם עומדת לעד: כ. א"ר אלעזר א"ר חנינא בשעה שפוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו עד סוף כל הדורות שנאמר לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים

לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו ואם הגיס דעתו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר "וְאֵם אֲסוּרִים בְּזָקִים יִלְכְּדוּן בְּחֻבְלֵי עֲנִי".
(זבחים קב)

אין לפרנס להתגאות על הציבור

כ. אמר רב יהודה אמר שמואל, מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול מפני שלא היה בה שום דופי, דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק, אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו אומרים לי חזור לאחוריך.
(יומא כב)

עצם המינוי להיות פרנס ועוסק בצרכי ציבור סגולה לעשירות

כא. א"ר נהוראי בר אידי אמר שמואל, כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור מיד מתעשר, מעיקרא כתיב "בבזק" ולבסוף כתב "בטלאים", ודילמא טלאי דידהו, אם כן מאי רבותא דמלתא.
(יומא כב)

כל פרנס שמנהיג את הציבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא

כב. אמר רבי אלעזר, כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא שנאמר "כִּי מִרְחֶמֶם יִנְהֲגֵם וְעַל מְבוּעֵי מַיִם יִנְהֲלֵם".
(סנהדרין טט)

כל מי שנתמנה פרנס על הציבור ונמצא נאמן תפילתו מתקבלת

כג. הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתעניין וכו' אלו הן היחידים אלו שהן מתמנין פרנסין על הצבור מכיון שהוא מתמנה פרנס על הצבור הוא מתפלל ונענה אלא מכיון שהוא מתמנה פרנס על הצבור ונמצא נאמן כדאי הוא מצלייא ומתענייא.
(ירושלמי תענית פ"א)

כל המתמנה פרנס על הציבור נמנה יחד עם כל הגדולים - פרנסי הדור

כד. רבי יוסי עאל לכפרה, בעא מוקמא לון פרנסין ולא קבלון עליהון, ועל ואמר קומייהון בן בבי על הפקיע, ומה זה שנתמנה על הפתילה זכה להימנות עם גדולי הדור אתם שאתם מתמנין על חיי נפשות לא כל שכן.
(ירושלמי פאה פ"ח)

❖ הערות ❖

- ה. מבזין ומקללים אותך.
ז. על מנת שמקילין בה ומבזין בי אנו מקבלין (רש"י).
ז. משפחה ויתגאו המלכים היוצאים מזרעו על ישראל, אבל דוד מרות המואביה אתא (רש"י).
ח. היה רוצה למנות גבאין מבני העיר ולא קבלו ממנו שהיו בורחים מן השררה אמר ליה הלא תראו בן בבא על הפקיע ממונה על הפתילות ומה זה שלא היה רק התמנות קלה על הפתילות זכה להמנות עם הממונים אחרים גדולי הדור ובמתניתין בשקלים נמנו כל שכן אתם כו'.

ר' חגי כשהיה ממנה פרנס היה נותן לו ספר תורה בזרועו

כה. ר' חגי בר הוה מקים פרנסין הוה מטעין לון אורייתא^א לומר שכל שררה שניתנה מתורה ניתנה שנאמר בי מלכים ימלוכו בי שרים ישורו. (ירושלמי הוריות פ"ג)

הראשים ובעלי השררה חובתם להשתדל אצל המלכות עבור העם

כו. "אתם נצבים היום כולכם" וגו'. רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי, משה על ידי שצפה ברוח הקדש שעתידין ישראל להסתכר^ב במלכות וראשיהן עומדין על גביהן הקדים ראשים לזקנים. (ירושלמי הוריות פ"ג)

אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו עוונותיו

כז. רבי זירא הוה מיטמר למסמכיה, דאמר רבי אלעזר, לעולם הוה קבל וקיים, כיון דשמעה להא דאמר רבי אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו אמצוי ליה אנפשיה. כל עונותיו אמצוי ליה אנפשיה.

(סנהדרין י"ד)

זכות אבות קיימת לדורות ולדורי דורות

כח. שזכות אבותם מסייעתן. "מתהלך בתומו צדיק" וגו', אשריהם הבנים שיש זכות לאבותם שזכותם עומדת להן, אשריהן ישראל שזכות אברהם יצחק ויעקב עומדת להם, בזכותן היה הקדוש ברוך הוא מצילן כשהיו במצרים, מה כתיב "וישמע אלקים את נאקתם" וכו', וכשיצאו בזכותן יצאו שנאמר "כי זכר את דבר קדשו" וגו', "ויוציא עמו בששון" וגו', כשעשו את העגל מה כתיב "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך" וגו', בימי אליהו מה כתיב אלקי אברהם יצחק וישראל וגו', כך בכל דור ודור זכות אבות עומדת להן. (אגדת בראשית פרשה י)

כמה גדול שכר הדיינים הטרודים עם הציבור

כט. ואתם מעלה אני עליכם וכו': רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כולי יומא, הוה קא חליש ליבייהו, תנא להו רב חייא בר רב מדפתיי^א, "ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב", וכי תעלה על דעתך שמשה יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית, אלא לומר לך כל דין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. כתיב

❖ הערות ❖

י. להסתכר. להסתגר ולהיות נמסרין ביד המלכות וראשיהן עומדין להשתדל עליהן לפיכך הקדימן שאם אין ראשים משתדלין לפייס את המלכות אין כח ביד הזקנים ללמוד תורה. יא. שגדול שכר הדיינים ולא יצטערו.

ט. לקח ס"ת ונתן להם לטעון אותה בורעו לומר לך שאין ראוי להיות מנהיג אלא מי שהוא בן תורה ומצדה כל השררה והכבוד שנאמר בי מלכים וגו' גם כדי להורות שכל המנהיגות צריכה להיות בדרך התורה.

הכא "ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב", וכתוב התם "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד".

(שבת י)

כמה גדולה היא מעלת העוסק בצרכי ציבור

ל. ר' ירמיה אמר, העוסק בצרכי צבור כעוסק בדברי תורה. (ירושלמי, ברכות רפ"ה)

העוסקים בצרכי ציבור ומבטלים מתורתו כדי להעמיד הדת על תילה מקבלים שכר כאילו היו יושבים ועוסקים בתורה

לא. אמר ריש לקיש, פעמים שביטולה של תורה זו היא יסודה, דכתיב "אשר שברת", אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה, יישר כחך ששברת. (מנחות צט)

הכופה את חבירו לעשות מצוה הוא כמו שהוא בעצמו עשה המצוה

לב. אמר רבי אבהו, כל המעשה את חבירו לדבר מצוה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, שנאמר "ומטך אשר הכית בו את היאור", וכי משה הכה את היאור, והלא אהרן הכהו, אלא לומר לך כל המעשה את חברו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו. (סנהדרין צט)

הנטפל לעושי מצוה הוא כהעושה מצוה

"על פי שנים עדים או שלשה עדים", אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה כו', ר' עקיבא אומר, לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו, אם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה. (מכות ה')

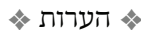

❖ פרק ז ❖

איתא באבות פרק ב' משנה ב': רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, וכו' וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד.

שיעשו עבודתם לשם שמים ולא לשם שררה וכבוד.

א. וכל העמלים עם הצבור - העוסקים בצרכי ציבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים - לשם מצוה, ולא כדי להתפאר או ליהנות או להתגאות על הציבור, שזכות אבותם - של הציבור, מסייעתן - מסייעת לציבור, שיצליחו העמלים עמהם, כלומר

יב. כלומר, מקבל שכר כאילו יושב ועוסק יג. לאותו דבר מצוה. בתורה.

שאינן העוסקים בצרכי ציבור מצליחים בשליחותם בזכות עמלם בלבד, אלא בזכות אבותם של הציבור, וצדקתם - של האבות שהיא עומדת לעד - ולפיכך אין להם להתייחר ולהתגדל על הציבור.

שיהיו עוסקים לשם שמים ולא (להתפאר) [ולא להתייחר]

ב. ולהתגדל ולהטיל אימה יתרה לכבוד עצמן, שכל שהוא עושה כן אינו חס על כבוד צבור ותועלתם, אלא לתועלת עצמו ולהתגדל עליהם. אבל כשהוא לשם שמים הוא מנהיגם בהנהגה ישרה, ומנחילם חוקים ישרים ותורות אמת. (מאירי)

ג. פסיקתא. וכל העוסקים. פירוש, פרנסי הציבור יהיו עוסקים בצרכי ציבור לשם שמים מנהלים בדרך ישראל ומונעים אותם מדרכים רעים ומיסרין אותן, ולא תהיה כונתם להנאת עצמם לקנות גדולה וממון ומשתררים עליהם ומתגאים, שכל פרנס המתגאה על הציבור שנוא הוא מאד לפני המקום. (ספר מוסר)

ד. "וצדקתם עומדת לעד". צדקתם של אבות עומדת להם לעמלים לעד. (מחזור ויטרי)

ה. "וצדקתם עומדת לעד", פירוש, וצדקת אבות לעד עומדת ואין חושבין לפי רוב השנים לומר שלא תעמוד לנו זכותם ויעלה בדעתנו לפי שכבר הדורות הראשונים אשר היו לפנינו עמדה להם זכות אבות נאמר כבר נפרעו שכן ואין עומדת לנו, הודיענו הקדוש ברוך הוא [ש]הבטיח לאבות לעמוד זכותן לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות. (ספר מוסר)

ו. "עומדת לעד" לפני השם יתברך דור אחר דור. (ר' דוד הנגיד)

ז. "צדקתם עומדת לעד", לאלף דור. (רבינו יונה)

שלא ימנע האדם עצמו מלהיות עוסק בצרכי ציבור

ח. וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים. (מדרש שמואל, מעם לועז) שלא ימנע אדם עצמו להיות ממונה על הציבור, כגון דיין או ממונה או מורשה בטענה ואל יאמר מה לי ולצרה הזאת, שהרי אם יארע דבר במלכות יתפסו אותי כראש היהודים ואוכל לבוא לסכנה. ואם יארע לי נס, ינכו לי מזכויותי, ואומר התנא וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, היינו שלא ימנע אדם מלהיות עוסק בצרכי ציבור מתוך חשש הנ"ל. שאם יעסקו לשם שמים, תעמוד להם זכות אבותם של הציבור, שהם אבות העולם, שאם ייתפסו בגלל הציבור יעשה להם הקדוש ברוך הוא נס ולא ינוכה מזכויותיהם, אלא וצדקתם עומדת לעד. הצדקה שלהם תישאר בעינה, ולא יאבדו כלום מזכויותיהם. והקדוש ברוך הוא מבטיח להם ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם. שאם עשיתם דבר לטובת הציבור והדבר לא עלה בידכם, אל תצטערו על כך, שאני מעלה עליכם כאילו עשיתם, שהקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, בתנאי שתהיו עוסקים בה לשם שמים.

ט. והשייכות בין זה למה שנאמר אחר כך ענין זה וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים לנאמר לעיל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, ללמדנו שאמנם גדולה מעלת התלמיד חכם הנהנה מגיע כפיו. שאינו מתבזה בפני הפרנסים התומכים בו, אבל אי אפשר לעולם בלי חכמים מורי הוראה שכל ימיהם עוסקים בתורה. וזהו שאומר התנא, וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון. אבל כל העוסקים עם הציבור, היינו חכמים ומורי הוראה שמוכרחים הם להיות עוסקים עם הציבור ולהתפרנס מן הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, ואז זכות אבותם מסייעתם גם בדרך ארץ.

(ברית אבות)

כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה

י. ויש מפרשים דברי המשנה כך: וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה הכונה למלאכת התורה, כמו שהיה עושה ר' חייא שהרביץ תורה ועשה כל המלאכות להכין הרשתות והצבאים, וכן שאם אדם לומד תורה ואינה מלמדה לאחרים, סופה בטלה (חסדי אבות כפי שהובא במעם לועז דברים ב' תקעא). ומכל מקום אם אתה עסקן לטובת הציבור השתדל להנצל מעון לשון הרע המצוי בשעה שדנים בעניני העיר, ותעסוק לשם שמים ואז יסייע לך הקדוש ברוך הוא להנצל מן החטאים.

(ילקוט מעם לועז, אבות)

יא. יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ (עיין מה שכתבתי בסייעתא דשמיא בבית נתיבות); במה דברים אמורים באדם פשוט. אבל מי שעלה לגדולה ונתמנה פרנס על הציבור אסור במלאכה, כדאמרינן בפ"י יוחסין, אי נמי משכחת לה דעביד בצינעא. והכי צריך למימר אליבא דהר"מ לקמן ע"ד. במשנה א"ת עטרה לקרדום (עיין מה שם בס"ד) ואתי שפיר הא דמסיק וכל העמלים עם הציבור. סמכו ענין לכאן. לומר לך שאף הראשים המתמנים לפקח בצרכי צבור. לא יעסקו כי אם לשם שמים. ולא על מנת לקבל פרס מן הצבור בעד עסקם וטרחם. ואף על פי שבטלים ממלאכת עצמם מחמת עסקי הצבור. כי טרדת הצבור ומשאם וטפולם מרובה. ואי אפשר לאחוז בזה ובה. רצוני לומר לעסוק עמה במלאכה. אם כן מלאכתן מתי נעשית ומה יאכלו אלו העוסקים לשם שמים. לזה אמר שאל ידאגו בשביל פרנסתן. לפי שזכות אבותם מסייעתם וכו'. וללשון ראשון נמי נחא. דכולה בבא. בחדא מילתא מיירי והכי קאמר וכל העוסקים עם הצבור, אף על פי שמתרים הם בקבלת פרס מן הצבור, כי אינם רשאים לעסוק במלאכה מפני כבוד הצבור, וגם כדי שלא יתבטלו מעסקיהם של צבור בשביל מלאכתן, מכל מקום יזהרו שיעשו לשם שמים, ולא תהא כוונתם להתעשר, אלא להחיות נפשם בלבד. ואל יתאוו להרבות הונם ואונם על ידי כך (שאפילו המלך נצטוו בכך) ואף אם הפרס שנוטלים מן הצבור. אינו מגיע לכדי צורך פרנסתם לא יחסרו כל טוב. לפי שזכות אבותם מסייעת לעוסקים לשם שמים לכפול שכרם. כי אין צדקה גדולה מזו. שטורחים עם הצבור לשם שמים. על כן היא עומדת לעד לעולם ולעולמי עד גם לבניהם לדור אחרון.

(לחם שמים)

עונש של פרנס - עושר שבידו לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ומעכב בגלל גאותו

יב. אם תראה פרנס שמתגאה על הציבור, או אדם אחר מפני עושרו, ויש לאל ידו, ורוב ראשי הקהל טובים, וברצונם לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ואין יכולים מפני הבעל גאווה, אז לא יאריך ימים, שנאמר (דברים ז' י') לא יאחר לשונאו, בתחלה כתיב (שם שם) לשונאיו ואחר כך לשונאו, אלא מפיל הבעל גאווה, ואז אין הרמת ראש למסייעים בו ולבוטחים בו. (ספר חסידים סימן תי"ד)

❖ פרק ח ❖

ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם (במשנה אבות פ"ב שם)

א. משנתינו באה להגיד הבטחת ה' להעוסקים עם הציבור לשם שמים שכר הרבה כאילו עשאו בכוחם ובעמלם.

ואתם - אם עמלים אתם עם הציבור לשם שמים, כה דבר ה' אליכם: מעלה אני עליכם שכר הרבה, כאילו עשיתם - הכל בכוחכם ובעמלכם.

ויש מפרשים: שפעמים נמנעים העוסקים בצרכי ציבור מעשות איזו מצוה בגלל עסקי הציבור, לכן אמר רבן גמליאל, שלא ידאגו, כי ה' יעלה עליהם שכר כאילו עשו את המצוה הזאת, מאחר שעמלים עם הציבור לשם שמים (רמב"ם). וכן אמרו (ירושלמי ברכות ה'): "העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדברי תורה".

פירוש אחר: וכל העמלים עם הציבור - לכופם לדבר מצוה, לצדקה או לפדיון שבויים, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם - של ציבור מסייעתן - לתת מה שיפסקו עליהם, ואפילו ממון הרבה, וצדקתם - והצדקה שיעשו, עומדת לעד - תעמוד לציבור לעד. ואתם - הכופים את הציבור למצוה זו, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם - את המצוה הזאת מממונכם ממש. (ברטנורא)

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם

ב. ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם. כאלו נעשה הדבר בשבילכם הואיל ועסקתם לשם שמים

ג. נ"א מעלה אני עליכם כאילו עשיתם אפילו אין אתם גומרין את המעשה מעלה אני עליכם כאילו גמרתם אותו.

ד. אני עליכם כו'. הרי ר"ג עצמו כמדבר אל העמלים. כלומר ואתם עמלים. אם טרחתם פעם ראשונה ולא עלה בידכם להועיל לכם כלום. בכל זאת מכל מקום

אל תרפו ידיכם לומר אין לנו שכר מאחר שאיננו ניאותין, ולרוח עמלים. שהרי בוודאי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכרן. אלא מעלה עליכם כאילו עשיתם מעשה ועלה בידכם. שהרי אמרו חכמים מחשבה טובה מצרפה הקדוש ברוך הוא למעשה, בסוף האשה נקנית, ובסדר ויכולו. מהו מעלה עליכם. שמתעלין על ידי צבור. צא ולמד מכל הנביאים שלא חסרו משלהם כלום ונתעלו על ידי ישראל.
(מחזור ויטרי - הר"ר אפרים)

ה. ואתם אמר לעמלים עם הצבור שפעמים שימנעו מעשות מצוה בעת התעסקם בצרכי צבור, ואמר שהשם יתברך יעלה עליהם שכר כאילו עשו המצוה ההיא ואף על פי שלא עשאוה אחר שהתעסק הצבור לשם שמים.
(רמב"ם)

ו. ואתם מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם. פירוש, הקדוש ברוך הוא אומר, אלו הפרנסים העוסקים עם הציבור ועמלים במלאכתם ונושאים טרחן ואינם יכולים לעסוק בתורה ובמצות בעת שמתעסקים בצרכי ציבור, מעלה אני עליכם כאילו עשיתם המצות שלא נתעסקתם עמהם מפני צרכי ציבור, ונותן אני לכם שכר אותם מצוות שלא נפניתם להם, והתם אמרינן (רב הונא ו) רב חסדא ורבה בר רב הונא הוי יתבי בדינא כולי יומא והוה חלש לבייהו, תנא להו חייא בר רב מדפתי ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב, וכי תעלה על דעתך שמשו יושב ודן כל היום כולו תורתו אימתי נעשית, אלא לומר לך כל דיינן שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא למעשה בראשית, כתיב הכא ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתוב התם ויהי ערב ויהי בוקר.

(ספר מוסר)

ז. ואתם, המשתדלים בזה בדבר מצוה לשם שמים תדעו שהבורא יתברך לא יאבד שכרם והוא שמור אצלו, אפילו שלא עלה לכם זה בהוצאת ממון יחשב לכם לפני ה' כאלו הוצאתם על זה ממון, כמו שכתוב (ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם), ואמרו (ואתם מעלה אני עליכם וכו') רצה לומר שהמשתדלים עם הצבור אפילו שזכות אבותם, האבות הנכבדים אברהם יצחק ויעקב עליהם השלום עומדת להם, יחשב הבורא יתברך הדבר שעשו עם הצבור לזכותם, הואיל והיתה השתדלותם עם הצבור לשם שמים מבלי להתגדל ולהתגאות (יהיו עוסקים עמהם לשם שמים).

ואם תאמרו עמדנו עם הצבור ולא יכלנו לפעול, יגיעתנו לריק ויאבד (שכרנו) אל תאמרו כן אלא (ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם) רצה לומר שהבורא יתברך יחשוב לכם כאילו עשיתם עם הצבור ועלה בידכם חפצכם ואפילו לא עשיתם דבר מכיון (שכוונתם) היתה לשם שמים כמו שכתוב ע"ה (סנהדרין קל). רחמנא לבא בעי רצה לומר, העיקר הלב והכוונה הטובה וזהו המבוקש מן האדם.
(הר' דוד הנגיד)

ח. ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם. רצה לומר שאף על פי שזכות אבותם מסייעתן וצרכיהם נעשין בזכות אבותיהם ולא על ידיכם, אתם העוסקים מעלה אני עליכם שכר כאילו נעשו כל צרכיהם על ידיכם ובזכותכם. כך פירשו הראשונים ז"ל.

ויש לפרש עוד לבל תאמר: מה לי ולצרה הזאת לטרוח בצרכי צבור, ואף כי יעשו צדקה על ידי, להם לבדם מתן השכר כי ממונם הוא, שאין לך לחשוב בדבר זה, כי כפליים תטיב בעבורם מפני שזכות אבותם מסייעתם ותצליחו במעשיהם מאשר תוכל להצליח במעשיך שזכות האבות מרובה. ומעלה אני עליך שכר כאילו עשית משלך את הכל וכאילו מכיסך נתת אשר נתנו הם על ידך, והנך מרויח בטרחה במעשיהם מאשר אם תטריח לעצמך, כי מעשיהם מרובים ממעשיך, ובכל אשר אתה עושה ה' מצליח בידך, שזכות אבותם מסייעתם. לכך העוסק בצרכי צבור מטיב לעצמו הרבה מאד. ובלבד שיתכוין לכו לשמים.

ט. ואמר אחר כך ואתם מעלה אני עליכם כאלו עשיתם, והוא [דרך] משל ספור דבר ה' לאותם העוסקים בצורכי צבור שהוא מעלה עליהם שכר באותם המצווה שפרקו עולם מעליהם כאלו עשאו, אחר שלעסקי צבור נדחו מהם, והוא שאמרו (בשבת דף י' ע"א) כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית רומז שהדיין הוא עומדת המציאות וקיום הישוב והרבה דברים נדחים מפניו והזהיר אחר כך דרך עצה ואמר [הו זהירין ברשות וכו'].

י. מעלה אני עליכם, רצה לומר, הוא שאומר כן לעמלים ואתם העמלים כיון שטרחתם בשביל צבור ולא עלה בידכם כמו שחשבתם מעלה אני עליכן כאילו עשיתם, והקדוש ברוך הוא מצרף לכם המחשבה כמעשה. ורמב"ם ז"ל פירש, ואתם, הקדוש ברוך הוא אומר כן, ואתם העמלים כיון שהיתה כוונתכם עם הצבור לעסוק עמהם לשם שמים הרי אני מעלה עליכם שכר על המחשבה כאלו עשיתם. (רבינו בחיי)

יא. ומכל מקום אם עסקתם עמהם לשם שמים אף על פי שמשלהם היא מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם, בפרק חלק כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא, שנאמר (ישעיה מט, י) "כי מרחמם ינהגם" כלומר מי שמרחם עליהם בעולם הזה הוא מנהיגם לעולם הבא, וכן אמרו (כ"ז) כל המוסר עצמו על הצבור סופו עולה לגדולה, שנאמר (שמות ה' י"ז) "ויכו שוטרי בני ישראל", ולבסוף נאמר למשה במנוי השופטים (במדבר י"א ט"ז) "אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטריו". ד"א, שזכות אבותם מסייעתן לא יאמרו פרנסי הדור מה יועיל העסק הזה לא נוכל לגמור הענין כי קשה הוא, לא כי אלא אתם התעסקו עמהם לשם שמים והדבר נמי בזכות אבותם, ואפילו לא נגמר מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם.

יב. פירוש, לפי שלפעמים בזמן שעוסקים עם הציבור יעברו כמה מצות שלא יוכלו לקיים על כן מבטיחם ואומר ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם, ורבינו יונה ז"ל פירש שלא יאמרו מנהיגי הצבור מה לנו להכריח את הצבור לתת צדקה והלא להם השכר שנותנים ממונם, לא כי אלא מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם אתם הצדקה. (הר"י נחמיאש)

יג. ואתם, דבר השם ברוך הוא לנוכח העוסקין, אין לעוסקין אלא טוב הכוונה וטורח ההשתדלות. כאילו עשיתם, כלומר אף על פי שבזכות אבותם וצדקתם הצליחו מעשיכם, אני מעלה עליכם שכר כאילו עשיתם, הואיל ועסקתם לשמי. והרב ז"ל

(רמב"ם) פירש, כי לפעמים נמנעים העוסקים עם הצבור מעשות מצוה בעוד שהם עסוקים בצרכי צבור, ומעלין להם שכר אותה מצוה אף על פי שלא עשו אותה בעבור עסקם עם הצבור. ופליאה דעת ממנו, אין דעתי משגת ליישב פירושו על לשון המשנה, כי אין לשון המשנה סובל זה הפירוש כלל לפי קוצר דעתי, כי לא היה לו לשנות לפי פירושו ז"ל, כי אם "היו עוסקים עמהם לשם שמים ואני מעלה וכו'", ואפילו שנה כן עדיין אנו צריכין למודעי, כי מי זכר לנו שנמנענו מעשות המצוה, ונתינת טעם שזכות אבותם וכו', ואתם, מעכבין עלי להבין פירושו ז"ל. (הר"ב בן שושן)

יד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם, חזר לדבר עם העוסקין לא עם הצבור כאילו הקדוש ברוך הוא אומר להם, אף אם לא יכלתם לקרב תועלת הצבור, לא החסרתם כלום משכרם, כי אני אעלה לכם שכר כאילו עשיתם וכאילו נגמרה תועלתם על ידכם. והרמב"ם ז"ל פירש, ואתם מעלה אני עליהם שכר כאילו עשיתם. העוסקים עם הצבור אי אפשר להם לקיים המצוות בעת התעסקם עם הצבור, והקדוש ברוך הוא אומר להם מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם המצוות.

והרמ"ה ז"ל פירש: אף על פי שצרכי הצבור בזכות אבותם נעשים ולא בזכותם, מעלה אני עליכם כאילו נעשים בזכותכם. ורבינו יונה ז"ל פירש: לבל תאמר מה לי לצרה הזאת לטרוח בצרכי צבור, ואף כי יעשו צדקה על ידי, להם לבדם מתן השכר כי ממונם הוא, כי מעלה אני עליך שכר כאילו משלכם עשיתם וממונכם נתתם, כמו שנאמר (דניאל י"ב) "והמשכילים יזהירו כוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

טו. ואם תאמרו, אם כן מה לנו לטרוח בצרכי צבור כיון שאין הדבר נגמר אלא בזכות אבותם, אמר להם, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם, שכיון שהתעסקתם עמהם לשם שמים יש לכם שכר בעמלכם על הכוונה הטובה שהיתה לכם בעמלכם.

ויש לפרש זה, לענין העוסק עם הצבור לכוף אותם לתת צדקה לעניים. שלא יאמרו, הרי טרחנו הרבה והשכר הוא להם, כי מממונם נעשו הצדקות וזכות אבותם מסייעתם לעשות המצוה הזאת מנכסיהם וצדקתם עומדת לעד להם לבדם ואין לנו חלק בשכר מצוה זו. על כן אמר, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם. והם דברי האל יתברך אל העוסקים עם הצבור לשם שמים. והפירוש הראשון הוא יותר נכון, אלא שבתוספתא ממסכת ברכות יש כעין ראייה לפירוש רבינו משה ז"ל, כי שם שנו, א"ר יהודה מהלך היה אחר ר' עקיבא ור' אלעזר בן עזריה והגיע זמן קריאת שמע. כמדומה אני שנתייאשו מלקרות, אלא שהם עסוקים בצורכי צבור. בירושלמי פרק אין עומדין, אמר רבי יהודה העוסק בצורכי צבור כעוסק בתורה. (מגן אבות)

מי שיש בידו למחות ולא מיחה

טז. כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ד') בענין המחטיא את הרבים שאין תשובתו מתקבלת: "ובכלל עון זה, כל שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים

ולא מיחה אלא יניחם בכישלונם". וזה לשון המאירי (שבת ד' כ"ט): כל תלמיד חכם שרואה באחד שהוא עושה שלא כהוגן והוא יודע בעצמו שבידו למחות ואינו מוחה גורם תקלה לעולם. וכל שכן בדברים הקרובים לטעות שאדם נעזר (מלשון עזר) אחר כן בעשייתן מצד שכבר עשהו לפניו ולא מיחו. ע"ש כל הענין.

בזכות התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי

תורתו מגן לנו,
היא מאירת עינינו.

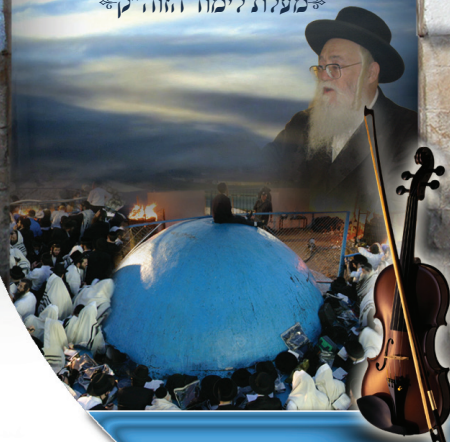
ה' לא תשכח מפי זרעו

❖ מומיטב נגוני מירון ❖

❖ ספורי רבי שמעון בר יוחאי ❖

מאת הגה"צ המקובל רבי שלום יהודה גראס שליט"א
נשיא מפעל הזוהר העולמי

❖ מעלת לימוד הזוהר ❖

יצא לאור ע"י מפעל הזוהר העולמי,
נחל לכיש 24/8 עידה"ק בית שמש
טל: 054-8436784

נא לטכפל ולהפיץ להרבות תורה ויראת שמים בעולם